

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Liber Qvintvs De Prædicamentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

LIBER QUINTVS.
DE
PRAEDICAMENTIS.

PRAEDICAMENTVM idem est, ac series praedicatorum, deducta à supremo genere vsque ad individua ultima per genera & species intermedias. ut v. g. series substantia deducta per substantiam, corpus, viuens, animal, hominem, vsque ad Petrum. & hac series dicitur Praedicamentum substantiae. Ad decem Praedicamenta reduxit Aristoteles omnes series rerum, de quibus in praesenti longissime differuit. Sunt autem: Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Vbi, Duratio Situs, Habitus. Non inclusit in his Praedicamentis rationem entis, quia haec est superior ad omnia illa, & consequenter non constituit Praedicamentum diuersum ab illis.

Aduerte tamen, sicut Aristoteles constituit decem haec Praedicamenta, potuisse vel plura vel multò pauciora constituere. Potuit enim ad duo ea omnia reuocare, v. g. ad Substantiam & Accidens: his enim omnia comprehenduntur. Vel si voluit ad inferiores rationes descendere, potuisse multò plura quàm decem inuenire: sicut enim constitutum esse, reducit ad distinctum Praedicamentum, quod vocat Habitus; cur non potuit & aliud ponere, ornatum esse v. g. in adibus, parietibus, &c. Musicum esse, sanum, ebrium, sobrium, &c. tam enim possunt haec distinguere quàm Habitus, Situs, &c. Vnde mirandum est, aliquos ita esse sollicitos, ut hanc diuisionem exactam & omnino necessariam esse defendant, nec plura aut pauciora quàm decem Praedicamenta esse possibilia, perinde ac si de re magni momenti ageretur. Sed de hoc alibi redibit sermo: iam breuiter explico, quid haec decem nomina significant. Substantia est id quod per se existit, comprehenditque tam materiam quàm formam substantialem, & vtriusque unionem & subsistentiam. Quantitas est id, quod reddit corpus impenetrabile cum alio corpore. Qualitas significat id quo aliquid dicitur quale, includitque omnia accidentia perfecta, ut primas qualitates, & quae ex illis resultant, & alia plura. De his tribus Praedicamentis dicemus in Metaphysicâ. Actio significat id quo causa producit effectum. Passio id quo effectus agitur. De his in 3. libro Physicorum. Vbi significat existentiam rei in loco. Duratio seu quando significat existentiam in tempore. De his 4. libro Physicorum. Situs significat dispositionem corporis in ordine ad locum, ut sessionem, stationem. Habitus significat indumenta quibus operimur. De his in Metaphysicâ. Sola restat Relatio, quae quarto loco ab Aristotele enumeratur, de qua nos in praesenti disputationem instituemus, non quia magis pertineat ad Logicam quàm alia Praedicamenta, sed quia eius notitia maximè necessaria est ferè ad vniuersam Philosophiam, in qua passim auditur, hoc referri ad illud, dicere Relationem vel praedicamentalem vel transcendentalem, &c. Si autem hi termini ignorantur, ignorantur etiam plura, quae de Actione, & Passione, & actibus intellectus, ac voluntatis dicenda sunt.

Aduerte tamen, pro his omnibus Prædicamentis, dum de illis disputauit Aristoteles in Logica, non tam disputasse de rebus ipsis quæ in Prædicamentis ponuntur, quàm de decem conceptibus mentis, quos circa illa Prædicamenta possumus habere: quia, ut diximus initio Logice, hæc non tam de rebus, seu de modo sciendi obiectiuo, quàm de actibus ipsis seu modo sciendi formali, agit. Quia tamen notiora nobis sunt obiecta conceptuum, quia exteriora, quàm conceptus ipsi interiores & occulti, idè nequit de ipso conceptu disputari, quin disputetur de illius obiecto, quod faciemus, cùm in præsentia de Relatione egerimus.

DISPUTATIO DVODECIMA.

De Relatione.

SECTIO I.

Quid sit Relatio.

PROMISCVE egit Aristoteles 5. Metaphysicæ cap. 13. de Relatione tam prædicamentali quàm transcendentali & secundum di-
ci: quare & nos de utraque disputabimus, quia vnius notitia ex alia perfectior obtinebitur. De Relatione agunt P. Rubius in Logica hic cap. 7. Conimbricenses & Toletus ibidem, P. Suarez Tomo 2. Metaphysicæ Disp. 47. per totam, & nouissimè Hurtadus Disp. 15. Metaphysicæ: ex quibus ea tantùm desumemus, quæ ad exactam Relationis notitiam necessaria sunt; si quod verò in eis desideratum videbitur, addemus.

Relatio in præsentia significat idem, quod respectus: & illa dicuntur *relatiua*, quæ non sistant in seipsis, sed aliud respiciunt, pater v. g. filium, & è contrario, simile aliud simile. Alio nomine dicitur hoc Prædicamentum *ad aliud*, propter terminum ad quem refertur dum illum respicit, estque aliud ab ipsa Relatione.

Hæc Relatio, quia concipitur ut accidens, vel verè ita est, debet habere fundamentum seu subiectum in quo sit. Vbi aduerte, malè à nonnullis fundamentum Relationis dici principium intrinsecum, propter quod vnum respicit aliud: hoc enim non fundamentum, sed ratio fundandi dicenda videtur. Clariùs ergo fundamentum dicitur id, quod denominatur *relatum*, seu subiectum Relationis. Habet propterea Relatio terminum quem respicit, item rationem fundandi, id est, illud ex cuius positione resultat Relatio inter fundamentum & terminum. Id in quo respiciuntur, seu propter quod respiciuntur, dicitur ratio fundandi: Petrus v. g. est similis Ioanni in albedine, Petrus & Ioannes sunt extrema relata, id est, fundamentum & terminus; albedo verò est ratio fundandi, quia ex illa oritur Relatio inter Petrum & Ioannem.

In præsentia non intendimus definire subiectum aut terminum Relationis, sed ipsam Relationem in abstracto, quæ sic definitur: *Relatio est ratio formalis, quæ vnum respicit aliud*. Hæc est factis ex terminis clara: sicut enim vnum refertur ad aliud, est illud respicere; ita ipsa Relatio in ab-

tracto nihil aliud est, quàm id quo vnum refertur ad aliud, seu ipse respectus vnius ad aliud.

In Relatione distingui solent duæ rationes esse *ad & esse in*. Ratio *in* est ipsa Relatio prout respicit fundamentum seu subiectum in quo est: ratio *ad* est prout respicit terminum. Per rationem *in* conuenit cum omni alia formâ, quæ de se habet esse in subiecto, & consequenter conuenit cum octo aliis Prædicamentis accidentalibus. Per *ad* differt ab illis quæ non sunt Relatiua, nec *ad aliud*.

Multa, & fortè inutiles traduntur Relationis diuisiones, quas non est animus hic explicare. Videatur Hurtadus §. 110. Tangam eas, quæ magis sunt in vsu, & celebriores reputantur.

SECTIO II.

Relationis diuisio.

DIVIDITVR ergo Relatio Primò in Relationem *rationis* & *realem*. Illa est, quæ verè non est in re, apprehenditur tamen à nobis esse: ut quando apprehendo animal respicere inferiora. cùm enim à parte rei non deat distinctio inter animal & inferiora, nec potest dari vera Relatio, quæ non est nisi inter duo extrema, est ergo illa Relatio ficta ab intellectu. Relatio *realis* est, quæ verè & realiter datur à parte rei, ut inter patrem & filium, inter actum & obiectum.

Secundò Relatio diuiditur in Relationem *secundum dici*, & in Relationem *secundum esse*. Hæc coincidit cum Relatione reali proximè explicata. Illa est, quando rem absolutam in se concipimus cum ordine ad aliud, non quia fingamus in illa aliquem ordinem (hæc enim est Relatio rationis proximè explicata) sed quia declaramus vnum per aliud: ut v. g. nos in hac viâ explicamus res spirituales in ordine ad materiales, & per species illius. Hæc Relatio impropria est, ut de se patet.

Tertiò, Relatio alia est *physica*, quæ causat terminum quem respicit, ut actio effectum, & paternitas filium: alia est *merè intentionalis*, quæ nullam habet causalitatem in suum terminum, ut actus cognoscitiui & volitiui respectu obiectorum; licet enim respiciant realiter obiecta, non tamen ea producant, item Relatio similis respectu alterius similis, quod non causatur ab alio simili.

Aduerte,

Aduerte, eandem Relationem, si comparatur ad diuersa extrema, posse esse simul Physicam & intentionalem: actio v.g. si comparatur cum effectu, est Physica, quia illam producit: si verò comparatur cum principio à quo oritur, & ad quod etiam dicitur realem relationem, est merè intentionalis, quia nullo modo illud causat.

Quartò, vtrique hæc Relatio diuiditur in *mutuam* & *non-mutuam*. Relatio *mutua* est, quando vtrumque extremum respicitur inuicem, vt Relatio patris, pater enim respicit filium, & filius patrem; & Relatio quæ est in actione, quia & hæc respicit effectum, & effectus actionem, licet non cum eadem necessitate, nam actio pendet essentialiter ab illo effectu, hic autem pendet haud essentialiter ab illa numero actione. Relatio *non-mutua* est, quando vnū extremum respicit aliud, & non è contrario, vt v.g. actus visionis respicit essentialiter obiectum, hoc autem non respicit ipsam visionem, iuxta communem sententiam.

Quintò diuiditur Relatio *mutua* in Relationem *æquiparantia*, & Relationem *disæquiparantia*. Illa est, quæ vtrumque extremum se habet eodem modo: vt duo alba, quæ sunt relata in ratione albi, & vnum est album sicut & aliud. Relatio *disæquiparantia* est, quando extrema se diuersimodè respiciunt, vt Relatio patris & filij: etenim Petrus v.g. qui est pater Antonij, respicit Antonium vt filium; Antonius è contrario non respicit Petrum vt filium, sed vt patrem, & consequenter diuersimodè. Item, actio respicit effectum vt quid à se productum, effectus verò è contrario respicit actionem vt productionem sui.

Sexto loco poni potest diuisio Scotica Relationis in Relationem *extrinsecus aduenientem*, & *intrinsecus aduenientem*, de qua P. Suarez Disp. 48. Sect. 1. & Hurtadus supra à §. 147. vbi eam fusè reliquunt. Relationem *intrinsecus aduenientem* vocat Scotus eam, quæ necessariò resultat posito fundamento & termino, v. g. posito Petro & Ioanne, necessariò resultat Relatio similitudinis inter vtrumque, quæ propter hanc connexionem vocatur Relatio *intrinsecus adueniens*. Et hæc sola, inquit ille, pertinet ad prædicamentum Relationis. Relatio *extrinsecus adueniens* est illa, quæ non necessariò resultat posito fundamento & termino, v.g. Relatio Actionis non resultat necessariò, posito igne producente & producto, potuit enim vterque ignis esse, quin vnus esset causa alterius. Et ad hanc relationem dicit Scotus pertinere prædicamenta cetera, Actionis, Passionis, Habitus, Situs, &c. Hæc ille. Quem impugnari nonnullus, quia multa Relationes aduenientes extrinsecus oriuntur necessariò posito fundamento: nam actio quæ Sol illuminat suam materiam, necessariò oritur ex formâ existente in materiâ. Item actio, quæ Sol illuminat celos, necessariò oritur ab existentia Solis, ergo. Hæc tamen impugnatio non vrget Scotum: nam hæc Relationes saltem diuinitus possunt impediri posito fundamento & termino; at Relatio similitudinis inter duas albedines simul existentes nec diuinitus impediri potest. Scotus autem loquitur de hac necessitate, etiam in ordine ad potentiam absolutam: nam apud P. Suarez num. 2. ponit exemplum Relationis extrinsecus aduenientis in actione respectu causæ necessariæ, quæ diuini-

tus potest impediri, etiam si omnia ad operandum necessaria existant, ideoque eam vocat *Relationem extrinsecus aduenientem*.

Facilius ergo Scotum impugno hoc modo. Vel enim loquitur de fundamento & termino proximo, vel de remoto. Si hoc secundum docet, tam Relatio prædicamentalis quàm transcendentalis aduenit extrinsecè: nam sicut potest esse hic & ille ignis sine eo quod vnus causet alterum, ideoque relatio causæ dicitur ab illo aduenire extrinsecus; ita etiam possunt esse Petrus & Paulus sine similitudine, quæ ab eodem dicitur *intrinsecè adueniens*. Si enim vnus sit albus, alter niger, non erunt similes in albedine. Si verò loquatur Scotus non de fundamento remoto, sed de proximo; tunc è contrario omnes Relationes erunt intrinsecus aduenientes. Sicut enim, posita vtrique albedine, quæ est fundamentum proximum similitudinis, resultat necessariò similitudinis relatio; ita posita cognitione, quæ est fundamentum proximum Relationis ad obiectum, necessariò resultat ea Relatio. Idem est posita vnione, quæ est proxima ratio respiciendi terminum, & posita actione, &c.

Confirmo euidenter. Non magis necessariò ex entitatibus duorum hominum, v.g. Petri & Ioannis resultat Relatio parentis in vno & filij in altero, quàm ex duobus ignibus in vno resultat relatio causæ, in altero relatio effectus. Sicut enim vnus ignis potuit esse sine eo quod produceretur ab altero, ita hic homo potuit esse non productus ab hoc suo parente, sed vel ab alio, vel à solo Deo. Ratio à priori est: quia quod est paternitas inter homines, est causalitas pura inter duos ignes, & duo alia inanimata; ergo non magis necessariò resultat Relatio patris posito fundamento & termino, v.g. Petro & Ioanne, quàm resultat Relatio causæ posita entitate ignis producentis & producti: non ergo propter hoc magis vna quàm altera dici potest Relatio extrinsecus adueniens.

Secundò, malè Scotus docet, durationem, Vbicationem, esse Relationem extrinsecus aduenientem: nam hæc necessariò, etiam in ordine ad potentiam absolutam, oriuntur posito fundamento; ergo ex hac parte non minùs erunt intrinsecus aduenientes, quàm sit Relatio similitudinis, vt bene obseruauit Hurtadus §. 151.

Possit hæc Scoti diuisio sustineri, si nomine *Relationis intrinsecus aduenientis* explicaret eam quæ adæquatè est essentialis fundamento, per *extrinsecus vero aduenientem* eam quæ non est omnino essentialis; vt sic tamen relabatur in vltimam diuisionem ponendam statim.

Vltimò tandem Relatio alia dicitur *transcendentalis*, quæ ita est de essentiâ subiecti, vt sit illi adæquatè identificata; vnde etiam prouenit, vt sine illâ neque esse neque intelligi perfectè possit: v.g. Relatio actus ad suum obiectum, vnionis ad terminum, creaturæ ad Deum, potentiæ ad actus possibiles. Alia est *prædicamentalis*, illa scilicet, quæ nõ est adæquatè identificata subiecto, ideoque sæpè potest separari à fundamento & termino, v.g. Relatio patris in Petro respectu Antonij; poterant enim ambo existere in rerum naturâ, quin Petrus esset pater Antonij, aut è contrario: item Relatio similis in albedine v.g. inter Petrum & Ioannem, quia poterat vterque existere sine albedine, imò hæc albedo sine similitudine

cum alterâ. Ita ferè explicat Hurtadus hanc differentiam suprà §. 91. Dixi ferè: quia licet in re idem sentiat, terminis tamen occasionem dantibus solidâ impugnationi vitur, vt statim ostendam.

SECTIO III.

Distinctio Relationis prædicamentalis à transcendentali amplius declaratur.

9 **C**ONTRA præcedentem explicationem potest obijci: Creatura respicit prædicamentally Deum, quatenus illi similis; & tamen hæc Relatio non potest à creaturâ separari: item Relatio similitudinis inter vnionem & extrema non potest villo modo ab eâ vnione separari; ergo non benè ea dicitur Relatio *prædicamentalis*, quæ separari à proximo fundamento potest. Respondet quidam, hoc nihil obstat, quia ea exigentia Relationis non provenit ex conceptu Relationis prædicamentalis vt sic, sed ex conceptu particulari. Hæc tamen solutio rejicitur manifestè, quia etiam actioni non ex conceptu Relationis vt sic, sed ex tali specifico, est essentialis respectus ad suum terminum; & tamen hoc non obstat, Relatio actionis est transcendentalis pte: ergo, licet vnionem non posse separari à sua similitudine, non habeat ex conceptu generico Relationis vt sic, sed ex propriâ essentia particulari, sufficit tamen ad hoc, vt non sit Relatio prædicamentalis. Ratio à priori est, quia ex quocumque capite proveniat vt res habeat definitionem aliquam, absolute illa res habebit rationem definiti; ergo si definitio transcendentalis Relationis consistit in eo quod non possit separari à proximo fundamento, cum id habeat similitudo creaturæ ad Deum, Relatio vnionis ad extremum, & cetera, siue id proveniat ex ratione genericâ, siue ex specificâ, absolute erit Relatio transcendentalis.

10 **R**espondeo ergo, propterea me dixisse, eam esse relationem transcendentalē, quæ est essentialis adquatè fundamento, siue possit separari, siue non. Iam ergo licet à creaturâ non possit similitudo cum Deo separari, eò quod Deus necessariò existit existente creaturâ; ea tamen similitudo sumitur partim ex ipsâ creaturâ, partim ex Deo, qui non est essentialis creaturæ; etenim me esse Deo similem dicit, & me esse ens, & Deum esse ens: & ex hac parte hæc Relatio est creaturæ extrinseca, sicut me constituere cum Deo numerum binarium entis, licet non possit à me separari (eò enim ipso quod existo, quia etiam aliunde Deus existit necessariò, non possum non constituere cum Deo numerum binarium) non tamen propterea binarius numerus est mihi adquatè intrinsecus, pars enim illius sum ego, & pars est Deus, qui mihi est extrinsecus. Ratio à priori, quia non est idem, aliquam denominationem mihi esse necessariò annexam, & esse mihi intrinsecam seu identificatam; multa enim mihi extrinseca sunt à me inseparabilia. Quam doctrinam obserua pro dicendis Disputatione sequenti, contra aliquos non benè probantes ex eo, quod ab aliquibus propositionibus veritas non possit separari, eam veritatem esse omnino intrinsecam talibus propositionibus: quæ sequela mala est,

& hic in hac materiâ ab ipsis negatur. Videamus iam, quomodo alij has Relationes prædicamentales & transcendentales distinguant.

SECTIO IV.

Aliorum explicationes impugnatur.

PRIMO nonnulli, contra quos P. Suarez suprà 11 Sect. 4. opinantur Relationem transcendentalē non petere distinctionem à suo termino, secus prædicamentalem: Scientia enim Dei, inquit, identificatur realiter cum substantiâ Dei, & tamen illam respicit transcendentaliter, vt suum obiectum. Hæc doctrina euidenter rejicitur, quia repugnat tendentia seu respectus realis, nisi vbi est realis distinctio (ex ipsis enim terminis id videtur manifestum) alias etiam posset dici, posse quem esse sibi realiter similem: nec poterit assignari vlla disparitas inter transcendentales & prædicamentales Relationes quoad hoc, cur scilicet magis hæc quam illa distinctio nem à suo termino petant.

Aliter Thomistæ apud eundem Suarez id explicant. censent enim, prædicamentalem Relationem illam esse quæ pendet ab existentia sui termini, transcendentalē verò, quæ non pendet ab eâ existentia. Verum & hi facile reiciuntur, quia actio non est Relatio prædicamentalis, sed transcendentalis, etiam in illorum sententiâ, item & vnio; & tamen neque actio sine termino, neque vnio sine partibus vnitis existere potest etiam de potentia Dei absoluta; ergo Relatio transcendentalis potest etiam dependere ab existentia sui termini, non ergo in hoc differt à prædicamentali.

Alij cum Suarezio Tomo 2. Metaphysices 12 Disput. 47. Sect. 4. num. 9. Conimbricensibus hic art. 2. & 3. & Caietano de Ente & essentia cap. 5. quæst. 15. opinantur Primò, relationem transcendentalē esse illam, quæ non est necessariò essentialis fundamento proximo, contra eam quæ nos proximè docuimus. Mouentur Primò, quia scientia Dei est Relatio transcendentalis ad creaturas, & tamen non est essentialis Deo qui est illius fundamentum: si enim non essent future creaturæ, adhuc maneret tota entitas Dei quæ modò est, & tamen non maneret Relatio ad creaturas: ergo Relatio transcendentalis non debet esse necessariò essentialis proximo fundamento.

Huic obiectioni possem ego respondere ex ipsis aduersarijs, Relationes Dei non poni in Prædicamento, ac proinde non licere ab eis desumi argumentum ad Relationes de quibus agimus: verum quia censeo nullum esse absurdum, si Relationes diuine in Prædicamento ponantur, idè aliter respondeo obiectioni; scilicet, in scientiâ visionis Dei de creaturis futuris (de qua est sermo in obiectione) tria posse considerari, & *Deum* ipsum cognoscere, & *cognitionem* ipsam creaturarum; & *Relationem* ad creaturas, quasi ratione nostrâ distinctam ab ipsâ cognitione; sicut in cognitione creatâ & consideratur ratio cognitionis; & *Relatio* ratione nostrâ distincta à cognitione; & *subiectum* illius. Fateor igitur 13 benter, scientiam visionis creaturarum non solum vt *Relationem* ad creaturas futuras, verum vt

ut cognitionem earum non esse essentialem Deo, sicut nec cognitio creata est essentialis cognoscenti: verum Relatio Dei ad creaturas futuras respectu ipsius Dei est prædicamentalis, quia ab illo potest deesse; at respectu ipsius scientiæ diuinæ est transcendentalis, quia eo modo quo fuerit scientia de futuris, debet habere relationem ad creaturas: sicut etiam Relatio ad obiectum fundata in cognitione creata non est transcendentalis, sed prædicamentalis, si comparatur cum subiecto cognoscente, quia huic non est essentialis ea cognitio. est verò illa Relatio transcendentalis, si comparatur cum ipsâ cognitione, quia hæc nequit esse sine respectu ad obiectum. unde nego, Relationem transcendentalem non esse essentiali illi, respectu cuius est transcendentalis. Aliter potest responderi, scientiam Dei de creaturis futuris, sicut & omnes alios actus liberos Dei, in esse entitatis non dicere Relationem transcendentalem ad creaturas futuras, quia id esse entitatis potuerunt manere, etiam si non essent creature future, at inesse denominationis eam dicere, si sint actus liberi; & tunc necessario habebunt respectum ad eas creaturas. Sed de hoc satis, tangit enim difficultatem inexplicabilem de actibus liberis Dei.

14 Ex hac doctrinâ intelliges solutionem alterius argumenti, quo secundò impugnatur à nonnullis nostra explicatio de Relatione transcendentali, scilicet, Relationem paternitatis, etiam si esset distincta à fundamento & termino, adhuc futuram prædicamentalem, cum tamen etiam tunc esset essentialis fundamento proximo, nempe generationi; ergo non est de essentiali Relationis prædicamentalis, non esse essentiali subiecto. Colliges enim solutionem huius argumenti: nam Relatio patris in eo casu vel posset comparari cum patre, vel cum ipsâ generatione. Si comparatur cum homine, qui est pater, est prædicamentalis; quia à Petro v.g. qui est pater de facto, potest separari Relatio patris: at si illa Relatio comparatur cum ipsâ generatione, est transcendentalis; quia ab illâ non potest deesse. Idem est de actione, quia si illa Relatio actionis comparatur cum ipsâ causâ, est prædicamentalis, ab illâ enim potest abesse; at verò, si comparatur cum ipsâ actione, est transcendentalis, ut in simili dixi de cognitione. Unde semper est verum, Relationem transcendentalem, respectu illius cui transcendentalis dicitur, esse essentiali. Et hinc ulterius colliges, Relationem transcendentalem non distinguî neque inadæquatè realiter ab eâ re quam redditur relata transcendentaliter: quia si est illi essentialis, ergo non est ab illa distincta; nihil enim distinguitur ab eo quod sibi essentiali est.

15 Obiicies, Pater æternus refertur ad Filium diuinum Relatione prædicamentali (ut dicam Sectione 3.) & tamen illa Relatio non est distincta à Patre æterno, nequit enim esse quin sit Pater; ergo falsum est, omnem Relationem prædicamentalem esse distinctam à subiecto, aut posse ab illo abesse. Respondeo, Patrem æternum (ut etiam infra dicam) referri ad Filium duplici relatione: vnâ transcendentali, quæ est illi essentialis; aliâ verò prædicamentali. Hæc autem distinguitur inadæquatè à Patre, neque illi est essentialis adæquatè, quia Filius, à quo desumitur inadæquatè, non componit Patrem.

Secundò ergo Auctores suprâ relati docent, differentiam inter Relationem transcendentalem & prædicamentalem in eo consistere, quòd illa respicit terminum non ut purè terminum, aut omnino gratis; sed aliquid efficiendo circa ipsū, vel producendo illum, vel amando, vel cognoscendo, vel vniendo: Relationem verò prædicamentalem esse illam, quæ omnino gratis respicit suum terminum, nullum munus exercendo circa illum. Fateor à me non intelligi quid hi Auctores velint, nec quid sit *respicere ut purè terminum, & omnino gratis*. Si enim id consistit præcisè in eo, quòd nihil intrinsecum ponat ea Relatio in termino, certè neque cognitio neque amor essent Relationes transcendentales, utpote quæ nihil appingant obiectis, quod tamen est contra ipsos aduersarios: si verò dicant, respectum ad terminum ut purè terminum, esse illum, quo neque extrinsecè denominatur terminus, tunc è contrario nulla esset Relatio prædicamentalis, quia nulla est quæ saltem extrinsecè non denominet suum terminum. nam v.g. similitudo denominat vtrumque extremum simile, ergo similitudo etiam esset transcendentalis. Neque video, in quo alio possit consistere respectus iste ut puri termini, quia non potest circa obiectum se alio modo habere, quàm vel denominando intrinsecè vel extrinsecè, vel etiam nullo modo: ergo distinctio hæc inter purum terminum & non purum, in presenti est omnino inexplicabilis. Vtremque, Relatio patris est prædicamentalis etiam in horum sententiâ, & tamen pater efficit aliquid circa filium, quandoquidem illum producit. Nec potest intelligi magis aliquid, quàm hoc: quis enim dubitabit, hoc magis esse, quàm quod efficit cognitio circa obiectum, illud denominando cognitum? & tamen hæc Relatio patris est prædicamentalis. malè ergo doces, Relationem prædicamentalem esse eam quæ nihil efficit circa suum terminum.

Deindè absolute impugnatur ea doctrina, quia creatura respicit Deum relatione transcendentali in omnium sententiâ; & tamen respicit Deum ut purè terminum, quia creatura nullum munus exercet circa Deum: imò etsi Deus exerceat aliquod munus circa creaturam, eam scilicet producendo, non propterea Deus etiam in eorum sententiâ respicit transcendentaliter creaturas ut actû existentes. Denique, sic argumentor contra hanc explicationem, quia rem claram obscurat potius, quàm illustret. Facilius enim percipitur essentia Relationis transcendentalis & prædicamentalis ex hoc quòd sit essentialis aut accidentalis, quàm ex illâ distinctione termini puri aut mixti, seu efficiendi aut non efficiendi aliquid circa terminum.

Rogabis, an casu, quo Relationes prædicamentales distinguantur (de quo infra) ipsæmet Relationes distinctæ, quæ respectu subiecti sunt prædicamentales, sint etiam vna respectu alterius transcendentalis. Negant recentiores, quia ea Relatio est accidentalis immediato fundamento. Contrarium tamen omnino puto verum: quia si de subiecto illius entitatis, quæ est Relatio, loquamur, etiam cognitio est accidentalis immediato subiecto animæ, scilicet hominis cognoscentis, & tamen cognitio non propterea est Relatio prædicamentalis. Idem est de vniione respectu ex-

est extremorum, quibus etiam est accidentalis; id est, non est essentia illorum, etiam si sit transcendentalis. Si verò loquamur de ipsamet entitate Relationis distinctæ, sicut de ipsâ entitate cognitionis, tam essentialiter est illi entitati relationis respicere alteram correlationem, quam essentialiter est actui respicere suum obiectum. Vnde essentialiter pendet hæc Relatio ab existentia alterius correlationis seu termini, sicut unio à suis extremis: non ergo potest negari illi entitati distinctæ intrinsicæ & indistinctus ordo ad alteram Relationem, & consequenter non potest dubitari eam esse transcendentalem: neq; repugnat (ut dixi) esse prædicamentales respectu alterius, quæ inter se sunt transcendentales.

SECTIO V.

Relatio prædicamentalis non distinguitur à fundamento & termino.

¹⁸ **N**on disputo de Relationibus transcendentibus, quia de illis ostendi supra, non distinguui à suo fundamento: tota ergo difficultas est de prædicamentali, v.g. de relatione similitudinis, & de relatione patris, & sic de reliquis, de quibus inquirimus, utrum Petrum esse similem Paulo, sit aliquid distinctum & ab ipso Petro & Paulo, & ab albedine in quâ sunt similes, an verò id nihil aliud sit, quam Petrum & Paulum habere albedinem.

Nonnulli apud Suarezium Disp. 47. Metaphysicæ, Sect. 2. num. 2. realiter distinguunt Relationes à fundamento & termino, quia potest albedo v.g. existere, quin sit similis alteri albedini: ergo similitudo realiter ab illâ distinguitur. Hoc argumentum ad summum probat distinctionem modalem, non verò realem: sicut eò quod possit extremum existere sine vnione, infertur quidem, vnionem esse ab eo distinctam, solum tamen modaliter. Ratio est, quia ad distinctionem realem requiritur mutua separabilitas utriusque extremi, ad modalem verò sufficit non mutua. Cum autem, licet possit hæc albedo separari à similitudine, similitudo tamen non possit ab albedine, inde est, ut non inferatur distinguui realiter, sed summum modaliter.

Propter quod Capreolus, Caietanus & Fonseca apud Hurtadum §. 6. item P. Molina parte 1. quaest. 13. art. 7. & Thomistæ communiter opinantur, Relationem distinguui solum modaliter à fundamento & termino, quia Relatio est accidens; ponitur enim in Prædicamento Accidentis, ergo est distincta à fundamento & termino. Molina verò sic probat suam sententiam; quia Relationes diuine virtualiter distinguuntur à suo fundamento, id est à naturâ diuinâ, ergo Relationes creatæ debent distinguui modaliter: quæ enim in diuinis virtualiter, in creatis distinguui debent, minimum modaliter.

¹⁹ Hæc sententia omnino displicet: quare cum P. Suarez, Nominalibus, & aliis pluribus, quos refert & sequitur Hurtadus supra §. 7. dicendum cenſeo, Relationem à fundamento & termino summum ratione nostrâ distinguui. Probatur in primis auctoritate D. Thomæ, qui 7. de Potentiâ art. 8. docet, Relationem non facere compo-

sitionem cum subiecto, neque esse motum ad Relationem; quia Relatio fit sine mutatione eius quod refertur; quod (ait D. Thomas) non esset, si Relatio significaret aliquid in subiecto manens. Idem docet Opusculo 48. Tract. 5. de Prædicamento ad aliquid, ubi expresse docet, eo ipso quod quis in Indiâ nascatur albus, me esse illi similem sine vllâ intrinsicâ mei mutatione. Et quia ex hac doctrinâ D. Thomæ videbatur sequi, non esse decem Prædicamenta inter se distincta, respondet Angelicus Doctor, Prædicamenta non esse omnia intrinsicè inter se distincta; sed vel intrinsicè, ut Substantiam & Quantitatem; vel extrinsicè, ut Relationem à Qualitate, quia Qualitas de se non dicit nisi vnâ, Relatio autem v.g. similitudo, dicit necessariò duas qualitates, duas scilicet albedines, aut duos colores. Ponit exemplum in homine respectu animæ aut corporis: anima enim distinguitur ab homine inadæquatè, quia homo ultra animam addit corpus, sicut albedo, ut similis, addit etiam aliam albedinem, non quia distinguatur ab vtraque, sed à qualibet inadæquatè. Videantur eius verba apud Hurtadum §. 9. & 8. ita enim clare explicat hanc sententiam, ut de illius mente dubitare non liceat, neque illam explicare vterius necessariū sit. Quod si aliquando ipse D. Thomas videtur docere, Relationem addere aliquid supra fundamentum, intelligendus est (ut ipse se explicat) illud aliquid esse terminum ipsum, qui etiam includitur in ratione *similis*, sicut anima, ut constituat hominem, addit corpus; non verò quia similitudo addat modum aliquem distinctum à fundamento & termino. Hanc autem Relationem ideò D. Thomas Deo negat, non quia mutaretur (per illam enim Relationem nec ipsa creatura mutatur) sed quia Deus non est in eodem genere cum creaturâ: quod vltimum fortè verum non est. Eandem sententiam elegantissimè & clarissimè tradidit D. Anselmus in Monolog. cap. 24. ubi expresse, sine vllâ mei mutatione dicit ex natiuitate alterius, me esse illi similem, æqualem, &c. Vnde & in ipso Deo de nouo denominationes has, quia ex ipsis nulla in Deo variatio intrinsicæ sequitur, admittit.

Secundò probatur nostra sententia ratione: quia eò præcisè, quod existant duo alba, quantumvis nulla Relatio realis distincta resulter in illis, sunt sibi similia; ergo impertinenter ponitur Relatio distincta, in quâ consistat similitudo. Consequentia est euidens. Antecedens autem probatur: quia Petrum v.g. esse similem Ioanni in albedine, nihil aliud est, quam esse album, & Ioannem esse album. Sed eo ipso quod vterque sit albus, quantumvis nulla Relatio distincta resulter, Petrus est albus, & Ioannes etiam; ergo est illi similis, ergo Relatio similitudinis non distinguitur ab vtroque extremo albo. Confirmatur: modus ille distinctus, quem isti fingunt, non facit Petrum & Paulum esse eiusdem naturæ humanæ, ergo non facit illos esse similes. Consequentia inde patet, quia esse similes in naturâ humanâ, nihil aliud est, quam esse eiusdem naturæ humanæ. Antecedens autem probatur: quia ille modus non est natura humana, nec complementum illius, nec aliquid ad eam pertinens; ergo ille modus non potest constituere Petrum eiusdem naturæ humanæ cum Ioanne.

Respondent

Respondent nonnulli, ante relationes distinctas illos duos homines esse fundamentaliter tantum similes, non verò formaliter. Sed contrà Primò euidenter: quia vnde potes tu fundamentum habere, vt ponas aliam similitudinem præter illam quam fundamentalem dicis? Non quidem experientiam, quia nec illa formalis similitudo in se ip. à te videri potest, nec ab eà vllus procedit effectus, ex quo à posteriori noscatur, cur ergo illam ponis? Dices, quia Aristoteles illam posuit. Respondeo, falsum esse Antecedens, quia hæc decem Prædicamenta non semper significant res distinctas (vt tu ipse fateris ex mente Aristotelis.) Actio enim, & Passio ab Aristotele assignantur distincta Prædicamenta, & tamen tu ipse ea non distinguis realiter; idem est in Situ, qui non distinguitur realiter ab Vbicatione. Secundò impugno eam solutionem: nam eodem modo posses dicere, in humanitate vltra animam & corpus vnita inter se, esse etiam vnā formam modalem, quā constituentur in ratione humanitatis formaliter, & sine quā solum sit humanitas fundamentaliter seu radicaliter. Tam enim exiguum habes per te fundamentum, quā si hoc secundum diceres. Et idem in aliis compositis fingi poterit. Rogo autem tandem, an Auctores huius vocis *similitudo* attenderint ad Relationem aliquam reluctantem, an eò quod ambo extrema v. g. sunt alba, ambo nigra, &c. Vnde ergo tu fingis iam, hanc vocem *simile* formaliter significare eam relationem à te confictam?

Secundò probatur nostra sententia in dissimilitudine, quæ etiam est Relatio prædicamentalis. Quis autem negabit, album & nigrum sine vlllo modo sibi superaddito esse inter se differentes, vel diuersæ rationis? Certè Relationes superadditæ non addunt illis differentias, imò potius conuenientiam: duæ enim illæ Relationes magis inter se conueniunt, quā album & nigrum, Deus & creatura, &c.

11 Tertiò: Benè ab Hurtado idem intentum suadet in equalitate. duos enim lateres esse inter se æquales formaliter, cōstitit in eo, quod vnus non habeat vel longiorem, vel crassiorem, aut latiorē formam quā alter; neque ibi potest excogitari illa differentia æqualitatis radicalis, & formalis. quis enim negabit, esse æqualis ponderis duas libras inter se, si careant illis modis. Atqui æqualitas est quædam similitudo, ergo Relatio similitudinis non est modus superadditus.

SECTIO VI.

Aliæ nostræ sententiæ probationes.

QVARTO potest impugnari ab absurdo. Et licet aliqui hoc argumentum putent esse Tribunitium, id est, pro plebe magis, quā Philosophicum, vellem rogare hos Auctores, an argumentum ab absurdo sit aliquando Senatorium, Consulare, seu Philosophicum: passim enim & ipsi & omnes Philosophi ab absurdo argumentantur. Si autem aliquod absurdum graue aliquando fuit, certè illud est quod ex hac sententiā inferitur: sequitur enim, eo ipso quod apud Indos producat aliquod album, in omnibus albis totius Vniuersi produci nouum modum realem; imò in omnibus entibus totius Vniuersi,

quia omnibus illis est simile, saltem in ratione entis. Præterea ad quæcumque mutationem, vel accidentalem vel substantialem, sequeretur idem absurdum. vnde in quolibet instanti producerentur in Angelo, in omnibus Beatis in celo ad leuissimum mulcæ motum propter nouæ vbi-cationis productionem, intrinseci noui modi: imò in quolibet puncto materiae primæ tot erunt distincti modi similitudinis, quot erunt entia omnia substantialia & accidentalia, & quot sunt omnia puncta rerum materialium, quibus est simile quodlibet punctū. Vnde rursus in sententiā Aristotelis de continuo, sequitur, in quolibet Angelo esse infinitos simpliciter modos similitudinis, quia cum omnibus punctis & partibus etiam proportionalibus habet similitudinem: illi autem modi similitudinis non sunt inter se communicantes, sed sunt determinati, & vnus ab altero simpliciter distinctus, ergo erunt infiniti simpliciter. quod quis non videat esse absurdissimum? Præterquam quod non potest assignari causa aliqua, quæ producat illos: non quidem albedo producta in Indiā, quia illa distat ab aliis rebus, in quibus producantur illi modi; non ab albedine quæ est in Hispaniā v. g. quia hæc non habet modò maiorem virtutem aut applicationem quā antea, neque scit quid sit productum de nouo in Indiā, aut quid antea ibi fuerit, vt sciat quot in se debeat producere modos; non à Deo, quia etiam si Deus per impossibile non cognouisset productionem illius albedinis, adhuc resultaret illa Relatio similitudinis: tunc autem Deus non posset producere illos modos, quia non cognosceret quā ratione, & ob quem finem producendi essent, & cur potius illi quā alij diuersi, aut quot. Est ergo incredibilis illa productio tot modorum, imò & impossibilis, iuxta bonam omnem rationem.

Quintò, quia dantur aliqua duo, quæ sunt similia inter se sine Relatione distincta, ergo idem de omnibus dicendum videtur. Consequentia videtur bona: quia si illa duo non requirunt Relationem distinctam vt sint similia, vt quid eam requirerent reliqua entia? Antecedens autem probatur in ipsis Relationibus, quæ sunt similes inter se sine aliā Relatione superadditā; alioquin daretur processus in infinitum.

Fortè respondebis, argumentum hoc non vr-gere, est enim manifestum discrimen inter similitudines subiectorum, & subiecta ipsa; quia Relationi est essentialis similitudo cum aliā Relatione, vna enim sine aliā nequit existere, subiectis verò non est essentialis similitudo; vnde non mirum, si distinguatur à subiectis, non verò ab ipsis Relationibus, sicut in simili dicemus libro 2. Phylcorum, non valere consequentiam, *Actio producit per se ipsam sine actione distincta, ergo & terminus.*

Sed contrà manifestè, quia discrimen hoc nullum est, exemplum autem de actione non est ad rem: ratio enim, quare actio non fit per aliam à se distinctam, est, quia repugnat illam existere in rerum naturā, & non produci ab hac causā. quæ ratio non militat in ipso effectu: hic enim potuit vel naturaliter, vel saltem diuinitus existere, & non oriri ab hac causā; ergo hoc quod est actus oriri, est aliquid ab eo, & à causā distinctum. Vide ergo ibi, cur actio procedat per se ipsam,

ipsam, non verò ipse effectus, at in presenti tota ratio, quæ potest excogitari in ipsis Relationibus distinctis, ad hoc ut non referantur per aliam superadditam, tota, inquam, reperitur in ipsis extremis ante Relationem. Ergo vel non debet Relatio ab extremis distingui, vel debet etiam ab ipsis Relationibus. Consequentia est evidens. Probo Minorem, in quâ sola est difficultas: quia sicut non possunt illæ Relationes ambæ existere nisi inter se sint similes; ita nec diuinitus possunt simul duæ albedines existere, nisi inter se sint similes: quia non possunt nec diuinitus existere, nisi vna sit albedo, & altera albedo, ambæ disgregatiue visus, ambæ productiue specierum, ambæ accidentia, ambæ (vno verbo) eiusdem speciei; ergo non minus ab vtraque est inseparabilis similitudo, quàm à duabus Relationibus. Verge manifestè: duæ ipsæ Relationes non aliter sunt inter se similes, nisi quia sunt eiusdem speciei, vna est relatio sicut alia, hoc autem etiam ipsæ albedines ante omnem superadditam relationem habent formalissimè ex se ipsis, ergo à se sunt formalissimè similes, sine Relatione distincta, non minus quàm ipsæ Relationes. vel si extrema requirunt adhuc Relationem distinctam, etiam eandem requirunt omnes Relationes superadditæ, & sic dabitur processus in infinitum; nisi forte velint & hoc absurdum deglutire, dicereque, hoc argumentum etiam ab absurdo esse Tribunitium.

25 Neque satisfacit dicere, discrimen adhuc esse, eò quòd saltem ab vno extremo possit abesse similitudo alio pereunte, ab vnâ autem Relatione non posse abesse similitudinem, eò quòd petat essentialiter alteram relationem. hoc (inquam) non obest: quia ego non contendo, similitudinem non distingui ab vno extremo solo, sed ab vtroque simul seu à complexo; ab hoc autem tam repugnat similitudinem auferri, quàm à Relationibus, ergo tam non distinguetur ab vtroque extremo ea similitudo, quàm non distinguitur ab vtraque relatione. Sicut licet possit existere Petrus non constituens numerum binarium, si existat solus; non tamen ideo vllus, credo, vnumquam audebit dicere, ut Petrus & Ioannes sint duo homines formaliter, eos indigere modo aliquo ex naturâ rei distincto; id enim asserere, esset prorsus delirare.

Fortè secundo dices, extrema posse diuinitus separari à similitudine formali, à quâ non possunt ipsæ Relationes, ideoque eam ab extremis non à Relationibus distingui. Sed hæc esset egregia petitio principij: ego enim contendo hoc argumento, vel extrema seipsas esse formaliter similia, vel Relationes inter se non esse, eò quòd tam sint eiusdem rationis extrema, quàm ipsæ Relationes. Tu verò respondes negando consequentiam, quia Relationes per se sunt formaliter similes, non verò extrema, quæ est ipsamet tua conclusio. Secundo, hanc distinctionem similitudinis formalis & radicalis satis suprâ reie-

26 ci. Tertiò, quia ego clarè isto argumento probo duas Relationes, etiam si inter se eiusdem sint speciei, & subiecta reddant formaliter similia; tamen ut inter se sint formaliter similes, indigere aliis superadditis. sicut extrema, quantumvis sint eiusdem speciei, eis indigere per te. Nec excogitari potest vllum discrimen quoad hoc.

Idem processus in infinitum posset probari in Relationibus comparatis cum ipso subiecto. Petrus enim est diuersus à Relatione, quæ est similis Paulo, ergo id habet per aliam Relationem diuersitatis distinctam. Hæc rursus est diuersa ab alterâ Relatione similitudinis existente in Paulo, ergo per aliam Relationem diuersitatis superadditam: quæ rursus est diuersa à primâ similitudine quæ est in Petro, ergo per aliam relationem, & sic in infinitum. Quo argumento vtuntur recentiores aliqui contra hanc sententiam. Possent tamen Thomistæ respondere, eas Relationes superadditas per se habere duo, & referre Petrum & Paulum inter se ut similes; & seipsas etiam referre ad subiecta, ut similes inæquate, & ut inæquate dissimiles. Hæc autem solutio impugnanda est replicis omnibus in præcedenti argumento factis: ideo huic argumento supersecedo, quia clariùs in præcedenti ostenditur processus infinitus, & solutio, quæ præcedenti adhiberi posset, posset & huic.

Aliter etiam recentiores impugnant hanc sententiam, supponendo formam semper debere habere ut quo effectum formalem, quem præstat subiecto ut quod; nam albedo debet esse ratio disgregandi visum, &c. Ex quo vterius sic vrgent: Relatio identitatis inter Petrum & Paulum cum sit accidens, non conuenit cum illis in identitate naturæ, ergo non potest facere illos idem in naturâ; sicut vno non potest esse ratio vniendi materiam & formam inter se, nisi ipsa cum illis vniretur. Hoc argumentum omnino puto esse inefficax, Primò, quia illud quòd dicitur de formâ, quæ in se debet habere ut quo id quòd habet subiectum ut quod. Vel est questio de voce, vel falsum continet, ut alibi manifestè ostendi: odium enim est forma reddens subiectum odio habitum, & tamen ipsum odium nullatenus odio habetur, sed potius amatur; & cognitio reddit subiectum cognitum, cum tamen ipsa nullo modo cognoscatur. ergo potest Relatio reddere illos homines inter se similes, etiam si ipsa non esset illis similis. Dixi, vel esse questionem de nomine, quia etiam posset dici, Relationem esse ut quo similem, id est, esse id quo extrema redduntur similia; sicut etiam de odio potest dici, esse odio habitum ut quo, id est, esse id quo subiectum odio habetur. At inde non debet postea inferri, ipsum odium verè odio haberi, sicut hi inferunt in Relationibus. Sed de hoc fusiùs Disputatione VIII. de Animâ à num. 85. Se- 28

cundo respondere possent aduersarij, Relationem illam superadditam non facere ut Petrus sit vnus homo, sicut Ioannes est alter homo; hoc enim à se habent, & à Relatione, quæ est accidens, præstari eis non potest; sed præcisè facere, ut illa duo se respiciant formaliter. Hoc autem habet ipsa Relatio, quæ per suammet essentiam respicit ea extrema, & facit ut ea se inuicem respiciant; sicut vno per se vnitur cum extremis, & illa vnit inter se. Parum ergo eo argumento premuntur Thomistæ.

Meliùs ergo ab ipsis recentioribus idem suadet exemplo Dei, in quo dantur propriissimæ tales Relationes, sine vllâ intrinsecâ mutatione, ut ex Anselmo & aliis benè probat Hurtadus à §. 18. Dantur enim Relationes reales non distinctæ ab ipso Deo, etiam si ab ipso possint abesse, v.g.

se, v. g. Relatio Domini, aut creantis, quæ sunt veræ & reales Relationes, quia Deus verè & realiter est Dominus, & creans; quæ Relationes non essent in Deo, si non produxisset creaturas: & quotiescumque nouam producit, vel destruit, iam resultat noua extrinseca relatio Domini creantis, vel deficit quæ antea erat, si destruat creatura; & tamen hæ Relationes non sunt modi aliqui Deo superadditi realiter, ergo Relatio non consistit in modo superaddito. Nec quoad hoc iuuat aliquid infinitas Dei: quia tam contingens est in Deo similitudo mecum, quam in me similitudo cum Petro, & tam in tempore incipit in Deo, quam in me; ergo, sicut ibi incipit sine vilo modo re aut ratione distincto, ita & in nobis. Fusorem huius argumenti confirmationem vide apud Hurtadum vbi supra.

SECTIO VII.

Contraria argumenta soluta.

²⁹ **R**ESTAT argumentis oppositis satisfacere, si quam habent difficultatem. Ad primum, desumptum ex separatione similitudinis à fundamento, respondeo, eo conuinci, distinguere similitudinem à solo fundamento; non tamen conuinci, distinguere à fundamento & termino: ab utroque enim simul in rerum naturâ existente, etiam diuinitus repugnat similitudinem separari. vnde argumentum nullum est. Sicut si quis vellet probare, *existere duos homines*, esse modum distinctum ab existentia vtriusque, eò quod vnus poterat existere sine alio, valde malè argumentaretur: quia licet posset Petrus solus v. g. existere, quin faceret numerum binarium, Petrus tamen & Ioannes nequeunt existere simul, quin faciant duos homines. quare *esse duos*, distinguuntur inadæquatè à quolibet, ab utroque autem nullo modo. Includo autem simul vtriusque durationem, sine quâ non sunt simul. Et hoc ipsum cernere licet in omnibus compositis, quæ distinguuntur inadæquatè à quolibet parte, non tamen ab omnibus simul sumptis.

Ad Secundum respondeo, Relationem ideò poni in Prædicamento Accidentis, quia cum coexistentia termini non sit essentialis fundamento (neque enim est essentialis Petro existentia Ioannis) ideò absolute respectu Ioannis similitudo cum Petro dicitur accidentalis; non autem, quia sit aliquod accidens inhærens Petro, quod rectè D. Thomas supra relatus notauit.

Verbis, auferri in re vnum Prædicamentum. Sed quid inde? numquid auferitur ab Ecclesiâ aliquod Sacramentum, aut præceptum Decalogi? Ipsi met aduersarij, vt supra dixi, auferunt Passionem & Situm, quæ non distinguunt ab Actione & Vbicatione; cur & ego in re non auferam vnum Prædicamentum? Dico in re, quia quoad modum loquendi, qui in his Prædicamentis intenditur, non auferitur, sed retinetur, vt dicam infra. Ad argumentum P. Molina ex Relationibus diuinis respondeo, eo potius probari nostram sententiam: quia sicut Relatio Patris diuini non distinguitur realiter, imò nec virtualiter in communi sententiâ à paternitate, ita nec Relatio creata distinguitur à fundamento & termino. Adde, non omnia quæ in diuinis virtualiter di-

stinguuntur, debere in creatis realiter distinguere. Vnde licet concederemus P. Molina, Relationem Patris distinguere ab ipso Patre virtualiter, non ideò cogeremur eam distinguere realiter in creaturis. Dices, Relatio Patris est intrinseca adæquatè ipsi Patri, ergo etiam Relatio creata erit omnino intrinseca fundamento. Concedunt nonnulli consequentiam (de quâ nos Sectione 5.) nunc verò ego eam nego, quia Relatio Patris æterni est transcendentalis, vnde non mirum, si omnino intrinseca sit ipsi Patri: paternitas autem in creaturis non est Relatio transcendentalis, sed prædicamentalis, ideòque non est omnino intrinseca, vt dicemus inferius.

Fateberis fortè tandem, Relationem *similis* non distinguere à fundamento & termino, propter dicta; dices tamen, negari non posse, Relationem Patris distinguere, quia possunt in rerum naturâ existere Petrus & Paulus, qui sunt fundamentum & terminus, & tamen non habere Relationem patris aut filij. Respondeo, non esse adæquatum fundamentum Relationis patris Petrum & Paulum, sed vtrumque & generationem ortam à Petro: hæc autem omnia nequeunt existere, quin Petrus sit pater Pauli. vnde à toto fundamento & termino, semper est verum, non posse separari Relationem, ideò nec distinguere.

SECTIO VIII.

Relatio prædicamentalis non consistit formaliter in fundamento solo connotante terminum.

SUBSECTIO PRIMA.

Sententia P. Suarez.

SUARez supra num. 25. & alibi sæpè, quem nonnulli sequuntur recentiores, censet, Relationem adæquatè identificari cum fundamento; exigere tamen terminum, non vt partem formalem Relationis, sed vt quid connotatum in obliquo essentialiter, vt saluetur ratio similis. Quod probat Primò ex D. Thomâ, vbi supra asserente, similitudinem Socratis, esse ipsam albedinem Socratis, vt se habet ad albedinem Socratis. Sed miror ab his Doctoribus pro se afferri D. Thomam, qui expressis verbis docet, similitudinem dicere fundamentum & terminum, sicut homo dicit animam & corpus, & similitudinem inadæquatè distinguere à fundamento; cui directè opponitur P. Suarez & eius sequaces, dum asserunt, Relationem adæquatè identificari cum fundamento: in verbis autem à Suarez citatis non contendit D. Thomas, similitudinem adæquatè saluari in ipso fundamento, sed tantum non distinguere à fundamento, vt modum illius. illa autem verba, *vt se habet ad albedinem*, sonant, albedinem fundamenti vt dicit albedinem termini, esse similitudinem, quod clariùs dicitur, vtramque albedinem esse similitudinem, quia *ad vt se habet ad aliam*, reduplicat etiam supra aliam, non præcisè vt terminum, sed etiam vt partem, sicut cum dicitur, *paries vt habens albedinem est segregatum visus*, reduplicatur su-

ora albedinem non vt connotatum albi, sed vt partem intrinsecam illius.

32 Secundò à ratione probat P. Suarez suam sententiam, quia terminus Relationis debet esse extra Relationem ipsam, Relatio enim non respicit seipsam; sed entitas alterius albi est terminus Relationis, ergo non debet esse pars ipsius Relationis, ergo Relatio adequatè distinguitur à termino, consistit ergo in solo fundamento. Confirmatur Primò, quia verè dicitur, Petrus similis est Ioanni: at si Petrus vt similis includeret Ioannem, idem esset, ac dicere, Petrus est similis sibi, quod repugnat; ergo ratio similitudinis adequatè saluatur in fundamento. Confirmatur Secundò, quia in diuinis Relatio Filij non constituit etiam inadquatè Patrem, sed tantum est terminus illius: ergo similiter in creatis terminus Relationis non debet illam constituere vt pars illius.

Hac non vrgent: & in primis ad exemplum de diuinis feci satis numero 30. vbi ostendi, paternitatem esse relationem transcendentalem, quæ solum saluatur in ipso fundamento; in præfenti autem sermo est de prædicamentali. Quòd si ibi etiam velis ponere Relationem prædicamentalem (quod valde probabile iudico) tunc dices, Relationem prædicamentalem Patris conflari & ex ipsa paternitate & ex filiatione, ad modum quo dicemus in creatis infra.

Ad argumentum respondeo, terminum Relationis transcendentis debere distingui ab ipsa Relatione, nego tamen id de prædicamentali. Ratio est, quia Relationes prædicamentales in rigore non sunt Relationes: neque enim, quia paries sit albus, ego habeo ad illum aliquem respectum vel ordinem. Quòd si similitudo dicitur *Relatio*, idè est, quia nò potest concipi simile vt simile, quin concipiatur aliud extremum cui dicitur simile; non quia vnus extremum respiciat alterum, sed quia vt simile dicitur vtrumque: vtrumque autem non potest concipi sine vtroque, vt per se patet. Sicut licet Petrus non respiciat Paulum, tamen è contrario Paulus Petrum; vt constituent tamen numerum binarium, non potest vnus concipi sine alio, quia numerus binarius dicit vtrumque: neque potest idè dici, dari respectum inter Petrum & Paulum, eò quòd constituent numerum binarium. Idem prorsus dico de similitudine, quæ non est aliud, quàm binarium entis, albedinis, animalis, hominis. Vnde cenfeo, Relationes prædicamentales esse tantum secundum dici. Ad confirmationem Primam respondeo, Petrum dici similem Ioanni secundum se, nego verò eum dici similem Ioanni vt simili: Ioannes autem secundum se non includit Petrum, quare non sequitur eum dicendum similem sibi. Fateor, similitudinem includere vtrumque: quare in rigore, licet possit dici, *Petrus est similis Ioanni in quantum albo*, non tamen potest dici, *Petrus vt similis refertur ad Ioannem vt similem*; quia vt similis iam includit ipsum Ioannem, qui non refertur ad se, neque est sibi similis. quæ omnia ad solum modum loquendi pertinent. Dicendum ergo Primò, prædictam Suarezij sententiam veram non esse, vt ab ipso & à recentioribus defenditur, quos redarguam ex ipsorum doctrinà, eam prius fusiùs explicando; igitur concedunt, totam rationem similitudinis esse omnino intrinsecam fundamento, illamque

manere pereunte termino, licet non maneat sub formali denominatione similis, non quia deficiat, inquirunt, aliquid quod constituat similitudinem, vt pars illius, sed quia deficit aliquid connotatum: Petrus v. g. dicitur similis adequatè per suam albedinem; & licet hæc maneat pereunte Paulo, non tamen dicitur similis propter defectum connotati, scilicet Pauli. Hac doctrinà vtuntur passim in Philosophià & Theologià aliqui recentiores, & per illam contendunt explicare libertatem Dei, quo scilicet pacto sine mutatione sui ipsius possit nunc amare & cognoscere creaturas futuras, quas non agnosceret nec amaret idem omnino manens, si illæ non essent future solum ob defectum connotati, scilicet creature. Hæc illi: quæ oportet semel funditus euertere, ne passim in hanc doctrinam impingamus.

SUBSECTIO SECVNDA.

Hæc sententia reicitur.

PRIMò ergo sic argumentor contra illam: Per te, ablato termino, non perit aliquid intrinsecum, nec quod pertineat formaliter, etiam inadquatè, ad rationem & essentiam similitudinis; ergo etiam ablato termino manet denominatio similitudinis, ergo modò hic paries est similis omnibus albis possibilibus, quod est absurdum; & contra tuam doctrinam. Probo sequelam, quia modò hic paries habet in se formaliter & intrinsecè totum illud, per quod postea dicitur similis, ergo etiam modò debet ab illo dici similis. Respondebis, parietem modò habere id totum, per quod postea dicitur similis in esse entitatis, id est totam entitatem, non verò eam habere in esse denominationis; & propterea non iam, sed postea dici similem. Hanc solutionem reicio clarissimè: est enim manifesta petitio principij. Ego probo, eo ipso quòd habet totam entitatem similitudinis dicendum simile; tu verò respondes, non dicendum, quia licet habeat totam entitatem in esse entitatis, non tamen denominatur, id est, non dicitur similis: sunt enim synonyma, *denominatur similis*, & *dicitur similis*. Vide ergo quomodo respondeas, *non dicitur similis, quia non denominatur similis*, idem per idem. Sed ne in hoc hareamus, contrà Secundò, & fortius, quia vel *perire in esse denominationis*, est solum *perire in esse vocis*, id est, perire solam vocem; vel est *perire aliquid distinctum à voce*, significatum tamen per ipsam vocem. Si sola perit ipsa vox, 33 ergo sicut antea erat similis in te antecederet ad vocem, & independenter ab illà, ita etiam postea verè erit similis, quantumvis à nobis non vocetur similis; sicut verò essent similia duo alba existentia, quantumvis non esset possibilis vllus intellectus, vel vlla vox, à quâ dicerentur similia. Præterea, si res significata per vocem manet omnino eadem, & vocem manere necessarium est: sicut quia hæc vox *actio* non significat effectum, sed productionem ipsius effectus, quæ respicit essentialiter & connotat ipsum effectum, si per impossibile maneret productio sine effectu, adhuc illa diceretur *actio*; si verò dicas non solum perire vocem, sed etiam aliquid distinctum à voce, ergo iam non manet tota entitas signifi-

cata

cata per illam vocem *similis*, ergo neque manet tota entitas constitutens formaliter simile. Patet hæc ultima consequentia, quia ea est entitas constitutens simile, quæ significatur per vocem *simile*: atqui solus perit in illo casu per te terminus, ergo terminus erat entitas componens & constitutens ipsum simile, non verò pura conditio extrinseca.

Impugnatur Secundò ad hominem, quia in aduersariorum sententiâ repugnat noua denominatio realis sine nouâ entitate reali: quâ doctrinâ probant, durationem distinguere à re durante, quia hoc quod est *me durare hodie*, est noua denominatio realis quam heri non habebam, ergo illa debet oriri ab aliquâ entitate nouâ & reali, quam hodie habeam & heri non habuerim. Ex quâ doctrinâ, quam ego quoque veram censeo, ut suo loco ostendam, sic argumentor: Ergo similiter repugnat noua denominatio realis intrinseca sine nouâ reali entitate intrinsecâ; ergo repugnat, aduenire de nouo, vel deperdi denominationem realem intrinsecam *similis*, nisi acquiritur vel deperditur noua aliqua entitas intrinseca *similis*. Hæc secunda consequentia est euidentis. Prima probatur, idem per te noua denominatio realis repugnat sine entitate nouâ reali, quia denominatio realis est entitas realis; entitas autem realis noua sine nouâ entitate reali, est omnino chimerica: sed etiam denominatio realis intrinseca, est entitas realis intrinseca; ergo repugnat noua denominatio realis intrinseca sine nouâ entitate intrinsecâ. Non video quæ clarior possit esse consequentia. Confirmatur, non minus est de essentia denominationis intrinsecæ entitas intrinseca, quam de essentia denominationis realis entitas realis; ergo non minus repugnat noua denominatio intrinseca sine nouâ entitate intrinsecâ, quam noua denominatio realis sine nouâ entitate reali: quia tam repugnat noua entitas intrinseca sine nouâ entitate intrinsecâ, quam noua entitas realis sine nouâ entitate reali.

Dices, hoc argumento nihil probari, sicut si quis vellet probare, ex eo, quod homo formaliter dicit animam & corpus, non posse de nouo existere hominem, nisi de nouo existat anima & corpus, non rectè argueret; sufficit enim si de nouo existat vnio: ergo licet denominatio intrinseca dicat entitatem intrinsecam, non sequitur, ex eo quod existat de nouo denominatio intrinseca, debere de nouo existere entitatem intrinsecam; quia sufficit existere de nouo aliquam entitatem, licet non intrinsecam. Sed contrâ Primò, quia licet non valeat consequentia ab existentia nouâ alicuius ad nouam existentiam omnium partium, ut in exemplo de homine à te allato constat; valet tamen ad nouam existentiam vnionis, quæ formaliter intret constitutionem illius totius: ergo ex nouâ existentia denominationis realis intrinsecæ, rectè valet consequentia ad nouam existentiam alicuius partis aut vnionis intrinsecæ, ex quâ formaliter componatur denominatio intrinseca; ergo terminus ipse, quo adueniente aduenit denominatio, & quo pereunte perit, debet aliquo modo componere ut pars ipsam denominationem. Contrâ Secundò, quia licet non valeat consequentia à nouâ existentia totius ad existentiam nouam partium seorsim, valet tamen ab existentia nouâ definiti ad nouam

existentiam definitionis, quia à definitione ad definitum vbique valet consequentia: sed definitum, scilicet denominatio intrinseca, existit de nouo; ergo existit de nouo eius definitio, quæ est entitas realis intrinseca. Confirmatur, quia entitas realis intrinseca non est pars denominationis intrinsecæ, sed formalissimè est ipsa entitas intrinseca, ergo rectè valet consequentia ab existentia nouâ vnus ad existentiam nouam alterius, ergo implicat, perire denominationem intrinsecam, manente totâ entitate intrinsecâ, quæ est ipsa denominatio.

Tertiò impugnatur hi Auctores: ipsi enim maiori ex parte censent, repugnare in creaturis præcisiones obiectiuas; eò quod non possint vni eidemque entitati duo contradictoria prædicata simul conuenire, vnde argumentor contra illos: Denominatio in esse denominationis, pendet iuxta ipsos Auctores à connotato, & non pendet in esse entitatis; ergo vel in esse denominationis dicit aliquid amplius quàm in esse entitatis, prout contendo: hoc autem erit illud connotatum, quod eo ipso quod includitur in denominatione ut tali, erit aliquid intrinsecum denominationi, à te verò negatur. Vel si denominatio etiam in esse denominationis non dicit aliam entitatem quàm in esse entitatis, vna eademque entitas habet illa duo prædicata contradictoria pendentes à connotato, & non pendentes: quæ tamen, ut dixi, à te eidem rei creatæ simul negantur, & meritò.

Respondetis, denominationem dicere quidem vnâ entitatem amplius, solum tamen per modum connotati. Sed contrâ manifestè: quia rogo, Denominatio, ut est quoddam totum, in esse denominationis intrinsecè complexum, vel dicit aliquid præter entitatem, vel non? Si non, ergo denominatio in esse denominationis manet ablato connotato, & consequenter verè erit tunc denominatio: vel si perit, eidem entitati conueniunt duo prædicata contradictoria, manet enim entitas in esse entitatis, & non in esse denominationis, cum tamen per te sint omnino idem realiter, denominatio & entitas. Quod si dicas secundum, scilicet, in esse denominationis, & ut quoddam totum est, aliquid aliud intrinsecè includi, ergo cum nihil sit præter connotatum, sequitur euidenter, ipsum connotatum esse aliquid intrinsecum denominationis in esse denominationis, quod ego contendo; & iam in re erimus conformes, licet vocibus malè utaris, vocando connotatum id quod verè est pars intrinseca Relationis ut Relationis.

Quartò hi impugnantur ipso exemplo actuum liberorum Dei, quod pro se afferunt, quia illi actus sunt multò difficiliore intellectu adhuc quàm mysterium Trinitatis; ergo sicut hi acriter inuehantur in eos, qui dicunt posse in creaturis reperiri aliquid simile mysterio Trinitatis, imò censent eos in Fide errare, & ut minimum euertere omnem bonam Philosophiam, dum ex infinitate Dei ad creaturas argumentari conantur; potiori sanè iure possumus nos in hos recentiores inuehi, qui in creatis aliquid omnino simile actibus liberis Dei volunt admittere, ut scilicet eadem omnino res, sine vllâ sui variatione, possit esse nunc intrinsecè volens aut non volens intrinsecè, similis aut non similis, quod in Deo non

Concedimus nisi coacti à Fide. Quapropter ipse P. Suarez id præcisè concedit in actibus liberis Dei, non verò in aliis attributis necessariis, contra P. Vasquez id extendentem, etiam ad omnipotentiam & scientiam necessariam. Quòd si extensio facta à Vasquez est probabilis, idè est, quia reperit in Deo eandem infinitatem. Verum eam difficultatem transferre ad creaturas, omnino est chimericum, & funditus euertens omnem bonam Philosophiam: eodè enim modo ego possem dicere, solam animam rationalem esse hominem intrinsecè, connotando materiam & vnionem, vt purè terminos; ac proinde etiam si anima maneat pereunte vnione, non manere hominem in esse denominationis, manere tamen in esse entitatis, quod est ridiculum; admissa autem doctrinà horum recentiorum, nequit efficaciter impugnari: item, quantitatem esse intrinsecè substantiam, dum connotat carentiam subiecti in quo sit, esse verò accidens, dum connotat subiectum in quo sit: aliæque plura pugnantia apertè cum recta Philosophià, quæ tamen euidenter inferuntur ex impugnata sententià.

40 Adde, neque in ipsis actibus liberis Dei admitti posse huiusmodi connotata, quia antecedenter ad illa intelliguntur ipsi actus liberi, etiam in ratione denominationis; sunt enim causæ creaturarum, idè est existit creatura, quia Deus vult illam existere; non è contrario idè est vult Deus, quia illa existit: ergo ante connotata est iam voluntas libera Dei. Quo autem pacto explicandi sint huiusmodi actus liberi, non est nostrum.

Tandem ratione à priori huiusmodi connotata reiiciuntur, quia totum non distinguitur ab omnibus suis partibus simul sumptis & vnitis; vnde repugnat, omnes partes simul & vnitas manere & non manere totum; sed omnes partes, & vnio huius totius *similis*, per te saluantur in solà meà albedine, ergo hac manente, manet tota essentia similis; ergo manet simile, siue existat siue non alia albedo. Vnde concludo, ex solà ablatione connotati, quæ est extra essentiam rei, si non amittatur aliqua pars componens illam rem, non posse illud totum, extra cuius essentiam est ea conditio, perire. Et idem dico de ipsa denominatione, quæ est quoddam totum reale, & consequenter in esse etiam denominationis debet habere entitates seu partes quibus componatur.

SECTIO IX.

Nostra sententia de Relatione.

41 RELECTIS igitur his sententiis de connotatis, dicendum est, similitudinem formaliter esse idem cum fundamento & termino; sicut homo formaliter est idem cum animà & corpore, & vnione. Quare Relatio similis, partim est intrinseca fundamento, & partim extrinseca: intrinseca, quatenus dicit ipsum fundamentum, quod sibi intrinsecum est; extrinseca verò, quæ parte dicit ipsum terminum, vt expressè dixit D. Thomas relatus num. 19. Ratio à priori est, quia Petrum esse similem Ioanni in albedine, idem est ac Petrum & Ioannem esse albos, quod formaliter dicit vtriusque albedines; sicut eos esse binarium hominum, formaliter dicit vtrumque.

Dices Primò, Ergo idem est, Petrum esse similem Paulo, & Paulum esse similem Petro. Concedo consequentiam, loquendo de re ipsa: discrimen tamen est in modo concipiendi. Cum enim dico, *Petrus est similis Paulo*, *Petrus* concipitur in recto, *Paulus* verò in obliquo: è contrario verò, quando dico, *Paulus est similis Petro*, *Paulus* concipitur in recto, *Petrus* verò in obliquo, semper tamen vterque concipitur vt pars essentialis similis: sicut quando dico *album*, etiam ipsa albedo concipitur vt pars essentialis albi, licet significetur in obliquo, iuxta dicta in Summulis.

Dices Secundò, Ergo etiam Relatio patris 42 componitur extrinsecè ex ipso filio, quod videtur absurdum. Respondeo, patrem sumi dupliciter: vel vt est causa generans, & vt sic denominatur quidem extrinsecè, à sola tamen generatione, quæ est in filio, quod idem est in aliis causis, quæ denominantur causantes à solà actione existente in effectu, non verò ab ipso effectu, quia hic non est pars causalitatis. Vel sumi posse patrem vt Relatum prædicamentali; & vt sic fateor illum denominari extrinsecè inadæquatè à filio & à generatione, sicut vnum simile denominatur ab alio. Quo modo dixi suprà, probabile esse, etiam in Patre æterno similem duplicem Relationem reperiri (& idem de aliis personis inter se) vnam transcendentalem sibi omnino intrinsecam, eò quòd in diuinis productio actiua, à quæa Relatio provenit, est intrinseca producenti, vt ostendi in materià de Trinitate; alteram prædicamentalem, partim intrinsecam ab ipso Patre provenientem, & partim extrinsecam à Filio desumptam.

Rogabis, an in patre creato generatio, quæ essentialiter inadæquatè constituit patrem, se habeat vt pars paternitatis, seu fundamentum inadæquatum Relationis, an verò se habeat vt vnio partium ipsius Relationis. Quidam recentiores, vt ostenderent, patrem manere physicè in ratione patris etiam transacta generatione, dixerunt, generationem non esse partem Relationis, sed vnionem partium; requisitam tamen intrinsecè & essentialiter ad ipsam Relationem, sicut requiritur, vnio animæ, & corporis ad rationem hominis. Hæc sententia longè abest à 43 connotantium mente, etsi primo aspectu in illos reincidente videatur, dum admittit, posse manere omnes partes paternitatis in esse entitatis, v.g. Petrum & Antonium; & tamen deficere denominationem patris, solum per defectum alicuius connotati, nempe generationis; vt contingeret, casu quo Petrus & Antonius existeret in rerum naturà, neuter tamen alium generasset. Abest, inquam, à connotatis hæc sententia, quia eorum auctores generationem, ex cuius defectu Petrus non dicitur pater, non dicunt, esse aliquid extra paternitatem, imò potiùs dicunt, illam esse vnionem illius totius: asserere autem, non manere totum, ex defectu vnionis, licet maneat omnes partes, non est incidere in connotata; imò potiùs à nemine id potest negari; homo enim ob solam vnionis corruptionem definit. & idem fieret in aliis compositis, etiam si omnes partes manerent, dummodò periret vnio. Nihilominus tamen, licet ex hac parte non incident in connotata, coincidunt tamen quatenus docent, modò dari physicè Relationem patris inter Petrum v.g. &

& Paulum, & eam non dari physicè inter Paulum & Franciscum: etiam si physicè modò nulla sit differentia physica, ratione cuius possit esse hæc diuersitas in denominatione. Respondebis, discrimen esse, quòd inter illos præcesserit generatio, non verò inter hos. Sed contrà, quia generatio præterita modò nihil est physicum magis, quàm si non fuisset, ergo ratione illius nequit modò physicè differre Petrus à Paulo: ergo neque ratione illius potest modò Petrus esse physicè pater, Paulus verò non. Ratio à priori, quia diuersitas in entitate præterita solum potuit causasse de præterito diuersam denominationem, non verò aliquam propriè de præsentis, quæ reuera maneat: sicut si Petrus heri fuisset albus, hodiè verò iam careret albedine, non propterea hodiè esset similis physicè albis, & dissimilis nigris. Confirmatur ex dictis suprà contra connotantes: sicut enim non potest noua denominatio esse sine noua entitate, ita nec diuersa denominatio physica de præsentis sine diuersa entitate physica de præsentis.

Præterea, impropriè hi generationem vocant vnionem: pater enim & filius, licet vnus sit causa alterius, non vniuntur inter se, neque extrinsecè, sicut nec Deus vnitur cum creaturà extrinsecè, licet sit causa creaturæ. Verum quantum ad hoc quæstio est de nomine.

Denique, hæc sententia nequaquam assequitur quod conatur, licet ei concedamus, generationem esse vnionem: tam enim implicat, manere physicè aliquod totum, non manente physicè vnione, quàm non manente physicè aliqua parte, neque enim minus essentialiter requiritur vnio ad rationem totius, quàm quælibet pars; ergo non minus repugnat, manere physicè paternitatem sine generatione, si hæc sit vnio, quàm repugnet, si hæc esset pars. Dices, id verum esse in totis intrinsecis, non verò in extrinsecis. Sed contrà Primò, quia hæc differentia gratis omnino fingitur. Contrà Secundò, quia aliud est totum physicum et si extrinsecum, aliud verò totum morale: totum quidem physicum et si extrinsecum necessariò requirit partes physicas, & vnionem physicam, licet extrinsecam; totum verò morale solum petit vnionem, vel partem moraliter manentem. Sicut licet exercitus sit totum extrinsecum ex pluribus hominibus extrinsecè vnitis, & partes illius sint solum ipsi homines; repugnat tamen, quantumuis physicè maneant omnes homines qui eum exercitum componebant, illum physicè manere ablata vnione seu adunatione illorum hominum inter se. Ergo etiam in totis extrinsecis, ad hoc vt physicè maneant, non solum requiritur physicè manere partes omnes, sed etiam illarum vnionem. Ratio à priori, quia sicut totum vt totum dicit vnionem, ita totum physicum dicit vnionem physicam, totum autem morale vnionem moralem: neque potest assignari ratio sufficiens, cur potius ad totum physicum requirantur partes physica, quàm vnio physica; cum hæc, vt diximus, non sit minus essentialis toti, quàm sit ipsa pars. Confirmatur hoc, quod est esse patrem physicè, est physicè habere paternitatem; habere autem physicè paternitatem, est physicè esse vnitum paternitati: sed nequit physicè esse vnitum sine vnione physica, ergo neque sine illà

habere poterit physicè paternitatem; ergo nec esse physicè pater sine generatione physica existente, etiam si hæc solum sit vnio.

Ad argumentum ergo horum recentiorum respondeo, denominationem patris non esse omnino physicam transactà generatione, sed partim physicam, partim moralem: physicam, quatenus requirit aliquam partem physicam; moralem verò, quatenus non requirit actu partes, omnes partes physicas. physicè enim non existente generatione, sed præterita, iam perinde ab hominibus dicitur pater, ac si actu illum generaret: sicut Petrus absolute dicitur peccator & homicida, à peccato & homicidio præterito, ac modò non existente physicè: & domus dicitur antiqua à duratione præcedenti, quæ iam non existit. Imò addo, aliquando etiam vocari patrem illum qui non existit, sed mortuus iam est, quo pacto dicimus, *pater Philippi fecit hoc*, quantumuis iam sit defunctus. Dicit etiam solet, *ego sum filius Petri*, *Philippus est filius Antoni*, ergo hæc voces *pater* & *filius* non significant semper existere physicè etiam ea quæ tu partes vocas: quod magis ad modum loquendi pertinet, quàm ad rem ipsam. Sicut etiam ex acceptione communi provenit, vt aliqua nomina accidentaliter, *album* v.g. *dulce*, &c. non significant nisi subiectum actualiter habens albedinem aut dulcedinem; alia verò etiam significant formam præcedentem, vt in exemplo domus antiquæ suprà posito constat. Et ego etiam dicor hodiè prior Antichristo, per denominationem ab ipso Antichristo nondum existente, sed futuro: & alia multæ tales passim reperiuntur. Est etiam hac de re exemplum in ipsa denominatione similis: sæpissimè enim dicimus, *Petrus est similis suo parenti, fratri*, &c. neque vmquam curamus, an alter, cui eum comparamus, viuatur vel non; ergo cum hoc dicimus, solum contendimus, Petrum habere talem faciem, qualem habuit vel habet parens. Constat ergo, ex eo quòd transactà generatione Petrus dicatur parens Antonij, non inferri, generationem non esse partem extrinsecam patris, minus quàm terminus in tuâ sententiâ sit pars similitudinis; licet eo ablato, adhuc fundamentum dicatur simile.

Hoc argumentum videtur esse pro P. Suarez, in solo fundamento relationem constituyente, quandoquidem solo hoc manente dicitur manere Relatio. Sed neque fauet P. Suarez: quia (vt iam ostendi paulò antè) hæc non sunt denominationes rigorosæ de præsentis. Secundò, quia Suarez tam necessariò petit connotata, sicut nos partes: vnde siue terminus sit pars, siue connotatum, æqualiter repugnat sine illo manere denominationem.

Sed vrgent adhuc hi recentiores: Generatio ipsa pertinet ad Prædicamentum Actionis; ergo non potest esse pars Prædicamenti Relationis, quia nihil potest ad duo Prædicamenta pertinere. Hoc argumentum si quid probat, probat sanè, neque vt vnionem posse generationem pertinere ad Prædicamentum Relationis, quia vnio non minus constituit & pertinet ad totum, quàm quælibet pars. Deinde nego, eandem rem non posse ad duo vel ad quatuor Prædicamenta pertinere, quia distinctio Prædicamentorum non est omnino rigorosa: Situs enim, Vbi, & Habitus, quæ

Ab Aristotele tria Prædicamenta constituuntur, non sunt inter se distincta (vt ostendam suo loco) item Actio & Passio vnicum constituunt Prædicamentum. Tertio respondeo, generationem se solam Prædicamentū Actionis constituere, Prædicamentum verò Relationis constitui à generatione simul cum personis, producta & producente; sicut albedo sola per se sumpta pertinet ad Prædicamentum Qualitatis, ad Prædicamentum verò Relationis pertinet simul cum aliâ albedine, quatenus vt sic constituit simile. quod sufficit pro distinctione Prædicamentorum, vt ex D. Thomâ ostendi num. 19.

Questioni ergo præcipuæ è num. 42. respondeo Primò, eam esse purè de nomine, & parui momenti, an scilicet generatio dicenda sit pars an vnio partium. Secundo, cum ibi non sit vera intrinseca compositio, sed extrinseca, non posse esse in re vnionem, sed summum improprium. quo sensu si volueris generationem dicere vnionem, non tecum contendam. Ego melius illam dicere fundamentum proximum, seu formam illius denominationis: sicut enim homo dicitur albus ab albedine, ita etiam pater à generatione præcedenti, & à permanentiâ ipsius filij, qui etiam est forma inadæquata eius Relationis.

49 Rogabis Secundo, an pater habens duos filios, habeat duas paternitates. Respondeo, habere duas inadæquate, non verò adæquate: quia cum in paternitate includatur ipse pater, qui non multiplicatur multiplicatis filiis, inde fit, totam paternitatem non multiplicari. imò, licet multiplicaretur tota, non idèò dicendus esset multiplex pater, quia pater dicit in recto ipsum producentem, in obliquo verò ipsam paternitatem; sicut albus dicit in recto subiectum, in obliquo albedinem. Et sicut licet multiplicentur albedines, si non multiplicatur subiectum, non sunt plura alba; ita, licet multiplicentur paternitates, si non multiplicatur subiectum, non sunt plures patres. Quod clariùs cernitur in sententiâ Thomistarum, distinguendum adæquate paternitatem à fundamento, non tamen idèò multiplicantium patres pro multiplicatione paternitatum. Vnde colliges, si duo homines simul per miraculum generarent vnum alium, dicendos duos patres, quia multiplicatur rectum patris, licet non obliquum (sicut pater & mater dicuntur duo parentes) hominem verò ex illis natum, tantum futurum vnum filium, quia non multiplicabatur rectum filij, sed solum obliquum: idèòque è contrariò duo homines nati ab eodem parente sunt duo filij, quia multiplicatur rectum filij, licet non obliquum; quod sufficit ad multiplicationem concreti, iuxta dicta Disputatione 1. Summularum à num. 61.

SECTIO X.

An Relatio petat terminum existentem.

50 GREGORIUS, quem refert P. Suarez, & Hurtadus à §. 63. dicit, non requiri. Eum fusè refutat Hurtadus à §. 63. Ego in hoc puncto de re nullam arbitror posse esse questionem. Si enim in nostrâ sententiâ similitudo v. g. est vtraque albedo, certum est in re ipsâ non dari similitudinem, quando non datur vtraque albedo,

ea scilicet quæ est fundamentum, & ea quæ est terminus. Idem dico in Relatione patris mortuo filio. Quòd si contrarium voluit Gregorius, improbabilius locutus est. Verum quoad modum loquendi suprà ostendi, frequentissimè dici, *ipse est filius talis vel talis*, etiam si parens mortuus sit: & idem est de similitudine. quid enim frequentius apud homines, quàm dicere, *hic est propriusima sui parentis imago*, etiam si iam parens mortuus sit? Vnde quoad hoc non acquiesco nonnulli contrarium opinanti. Sed obicit hîc: Ergo pupilli habent patres. Facile respondeo, cum hac difficultas tantum sit de modo loquendi, non esse bonam consequentiam ab vno ad aliud: vnus enim est receptus, alter verò non, quod ex ipso exemplo ostendo. licet enim pupillus non dicatur habere parentem, dicitur tamen de præsentî, *est filius talis vel talis*, vbi manifestè omnes contrariæ rationes infringuntur.

Secundò dico, minus consequenter ab his impugnati Gregorij sententiam: videntur enim argumentis vniuersalibus, probantibus etiam, neque à re præteritâ posse eam Relationem prædicamentalem provenire. aiunt enim, si ad relationem non requiratur terminus actu existens, ergo Christus Dominus erit parens aliorum hominum, & B. Maria Virgo mater naturalis omnium hominum, quod hæreticum esset. Verum hîc debuissent aduertere, B. Mariam Virginem non idèò non dici matrem naturalem nostram, quia nos, qui sumus termini, non existamus actu, vt hi argumentantur: si enim ea solum esset ratio, omnes homines actu existentes essent inuicem patres & filij, & matres & filie. Præterea etiam aduertendum erat, B. Mariam Virginem idèò actu dici matrem Christi, non quia actu sit generatio, sed quia præterit. vnde euidenter concluditur, illam denominationem patris vel matris sumi ex aliquâ re actu nò existente, sed præteritâ. vnde sicut ad denominandum aliquem patrem, sufficit quòd genuerit, etiam si actu non sit generatio; posset etiam sufficere quòd habuisset filium, etiam si actu ille filius non viueret. Neque, quia ego iam dicar filius hominis non existentis, sequitur (vt contendunt aduersarij) me dicendum filium omnium hominum. Sicut etiam si denominet viuente parente filius à generatione non existente, non sequitur, me propterea ab omnibus generationibus possibilibus omnium hominum tunc existentium denominandum filium. Non ergo debet ea sententia horum argumento confirmari. Quod verò addunt, Relationem esse ad aliud, vnde inferunt, non posse esse ad terminum non existentem, bene à Suarez reiectum priùs erat; quia absolute dicitur potentia habere Relationem transcendentalem ad effectus possibiles actu non existentes: nec magis necessario Relatio prædicamentalis debet esse ad aliud actu, quàm transcendentis.

Propter hoc puto dicendum, istas Relationes prædicamentales, quæ (vt dixi) ad modum loquendi pertinent, non desumi à terminis purè possibilibus; quia non dicor iam similis homini qui numquam fuit, etiam si potuerit existere, mihi quæ esse similis; sicut nec dicor filius omnium eorum à quibus potui generari. Et in hoc acquiesco PP. Suarez & Hurtado. Imò addo, nec ex termino futuro has denominationes in vniversum

sum sumi. Ratio fortè est, quia homines non sciunt quales sint termini futuri, idè non accipiunt denominationes à rebus futuris; à præterito autem non dubito has denominationes sumi, sicut sumantur à generatione præterita non existente. Eodem enim modo dicor filius iam, ac quando parens vivebat, & saltem quando ille vivebat, denominabar filius in omnium sententiâ: at tunc non existeret, sed præcesserat generatio; & de similitudine supra ostendi idem manifestè, & in aliis denominationibus, v. g. prioris & posterioris, res est extra controuersiam. Domus enim dicitur antiqua à duratione, quæ iam non existit: & nos dicimur propriè posteri Adæ, illis 53 quæ posteriores. Quo sensu etiam respectu rerum futurarum, de quarum existentia futura nobis certò constat, dicimur etiam priores. Sic dicimur Antichristo priores. Quòd si certò nobis constaret qualem formam fieri esset habiturus, inuenireturque aliquis qui talem aliquomodo haberet, diceretur procul dubiò, *hic est valde similis Antichristo*; sicut dicitur similis homini quem nos nouimus, etiam defuncto. Imò de homine in moribus perditissimo solemus dicere, *iste est imago Antichristi*; vt hinc constet, verum esse quod supra dixi, scilicet hæc omnia ad modum loquendi reducenda; ideoque communiter non dici nos similes hominibus futuris, sicut dicimur precedentibus, quia futuros non nouimus, sicut præteritos & præteritos, saltem ex historiis.

Rursus, idem ad solum modum loquendi pertinere, patet: quia dicor filius parentis iam defuncti, non tamen dicor habere parentem, cum in re idem sit: quia verò Verbum *habere* denotat magis actualitatem, idè non dicor *habere* nisi quod præsens est; dicor tamen filius etiam illius qui iam non est. Sed obijciunt tandem hi nobis, Si ego dicor similis defuncto, ergo & ille dicitur mihi similis; quia non possum illi esse similis, nisi & ipse mihi. quod clarissimè patet in æqualitate; non enim possum esse æqualis vel maior altero, 54 nisi alter sit æqualis vel minor me. Respondeo, me iam dixisse supra, in his quæ pertinent ad modum loquendi non bene argui, *hic modus est acceptus, ergo & ille*. Adde, hic esse disparitatem, quia saltem videtur requiri vt id quod dicitur *in recto* in his denominationibus, actu existat: idè ego possum dici actu similis vel filius defuncto, quia ego, qui denominor, actu existo; defunctus autem non dicitur actu parens aut similis, quia ille qui denominatur in recto, requirit actu existentiam ex usu loquendi.

Tandem hinc concludo, frustrà ab his dubitari, an de absolutà Dei potentia dari possit Relatio ad terminum non existentem: nam quoad modum loquendi etiam naturaliter dari potest, vt ostendi; quoad rem verò ipsam, & secundum totum quod denominatio dicit, certum est non posse. Si enim relatio includit ipsum terminum tanquam partem; terminusque non potest sine seipso existere; quis dubitabit, totam Relationem dari non posse sine termino existente? Hæc in nostra sententiâ sunt certissima.

In Thomistica verò, ponente Relationes distinctas, potest esse maior difficultati locus, an scilicet Relatio distincta filij possit manere mortuo iam patre. Ego dicerem Primò, non repugnare aliquas Relationes, quæ sint essentialiter

connexæ cum actuali existentia termini: item, non repugnare alias quæ solum naturaliter pendant à termino, diuinitis tamen possint sine illo existere; quales communiter dicuntur esse actus sensitiui materiales, qui diuinitis possint esse, licet obiectum non sit præsens, non tamen naturaliter, vt pono ex libris de Animâ; tandem Tertio putarem posse esse alias Relationes quæ solum petant existisse suum terminum, etiam si non durent quamdiu ipsæ durationes existunt. Hæc circa possibilitatem. Iam autem hoc posito, de 55 terminare ex quarum numero essent Relationes illæ Thomistica, res est valde dubia: agitur enim supponendo vnâ conditionem falsam. Ego certè non video rationem, cur tunc non possint esse aliquæ Relationes quæ diuinitis possint sine termino existere: neque enim obstat quod ait Suarez, scilicet, has Relationes nihil efficere circa terminum, sed resultare præcisè illo posito. hoc, inquam, non obest, tum quia (vt supra numero 16. dixi) nihil magis efficit cognitio circa suum obiectum, quam hæc Relatio, & tamen cognitio potest esse etiam naturaliter de obiecto non existente; ergo à fortiori poterit diuinitis esse Relatio ad terminum non existentem: tum quia sufficit, si illa dependentia sit naturalis, sicut in actibus intuitiuis diximus. per hoc autem non tollitur, diuinitis eam Relationem non posse esse sine termino. Addo tamen, cum qui diceret, eas Relationes futuras ex numero earum quæ essentialiter connecterentur cum suo termino, non facile conuincendum. Sed de hoc disputent ipsi Thomista, quia, vt dixi, res est incertissima.

SECTIO XI.

Nonnullæ difficultates de Relatione expediuntur.

PRIMA potest esse, vtrum Relatio terminetur ad absolutum, an ad relatiuum. Cum duplex sit Relatio, alia prædicamentalis, transcendentalis alia, de vtraque potest procedere difficultas præsens. Cui respondeo, si sermo sit de Relationibus transcendentalibus, dicendum esse, aliquas posse terminari ad relatiuum formaliter, alias verò ad absolutum. Illæ Relationes trans- 56 scendentales terminantur ad absolutum, quæ terminantur ad res absolutas, in quibus non est mutuus respectus, cognitio v. g. in communi sententiâ respicit essentialiter & transcendentaliter obiectum, cum tamen obiectum etiam in communi sententiâ non respiciat essentialiter cognitionem. Item hæc actio ita respicit essentialiter hunc terminum, vt sine illo nequeat vllò modo existere: at hic terminus non dependet essentialiter ab hac numero actione; ergo obiectum & terminus sunt magis absoluta, quam cognitio & actio quæ ad illa terminantur; ergo cognitio & actio non terminantur ad relatiua formaliter, sed ad absoluta. Idem est in Relatione creaturæ ad Deum in multorum sententiâ, qui cum dicant esse absolutum à creaturis, nec ad illas dicere ordinem.

Inter illas verò Relationes quæ se mutuo respiciunt, vt v. g. Pater æternus Filium, & Filius Patrem; materia formam, forma materiam; inter

quæ datur Relatio transcendentalis mutua, dicendum est, eas Relationes formaliter terminari ad relatum. Ratio est manifesta, quia cum Relatio transcendentalis non distinguatur realiter ab eo in quo est, v. g. à materiâ respiciente formam; inde est, ut si Relatio, quæ est in formâ, terminatur ad materiâ, terminetur etiam ad Relationem in ipsam formam, quæ Relatio identifi- catur cum materiâ. Item Relatio Filij æterni, quæ terminatur ad Patrem, à quo non distinguitur Relatio ad Filium, terminatur etiam ad relatum. Quæ doctrina locum obtinet in omnibus Relationibus mutuis, vt ex ratione factâ faciliè cuique constabit.

57 De Relationibus prædicamentibus nulla est difficultas in nostrâ sententiâ, negante eas propriè esse Relationes, sed solum denominationes extrinsecas ab utroque extremo desumptas: vnde sicut inter Petrum & Paulum, constituentes numerum binarium hominum, non datur respectus vllus, neque ad absolutum, neque ad relatum; ita neque inter hanc & illam albedinem: quia vt similes, nihil aliud dicunt, quàm vtriusque existentiam. inter existentiam autem vnius & existentiam alterius nullus est respectus, quod vel inde probo, quia quantumvis Angelus imò Deus ipse comprehendat hanc albedinem existentem, adhuc ex illius comprehensione nequaquam deueniet in cognitionem alterius albedinis vt actu existentis, etiam si tunc inter se sint similes; ergo nulla est Relatio in hac albedine respectu illius, alioquin ex Relatione, quæ esset in hac, deueniret Angelus in cognitionem alterius albedinis ad quam est Relatio: ergo Relatio prædicamentalis propriè non est Relatio neque respectus; ergo non est de illâ inquirendum, vtrum terminetur ad absolutum, an ad relatum. Et ratio à priori potest desumi ex dictis Sect. 4. quia Relatio prædicamentalis dicit vtrumque; extremum tamquam partes: vtrumque autem extremum non terminatur ad vtrumque, quia nihil terminatur ad seipsum; vnde fit, vt hæc relatiua, in quantum relatiua, eo modo quo sunt, sint simul naturâ & cognitione; quia vt relatiua nihil aliud sunt, quàm vtrumque extremum simul, vtrumque autem extremum est naturâ simul & cognitione cum utroque extremo.

58 Nonnulli disputant in præsentis satis fusè, vtrum in sententiâ distinguente Relationes prædicamentales à fundamento & termino, dicendum sit, Relationem terminari ad aliam Relationem, an verò ad fundamentum illius. Credi- derim, hanc quæstionem nobis esse inutilem. vidimus enim, quid in nostrâ sententiâ dicen- dum sit: quid autem dicendum sit in alienâ, ali- eni viderint. neque enim nostrâ interest explicare, quomodo in qualibet sententiâ discurrendum sit, præsertim, quando illa iam exoleuit, vt con- tingit in hac præsentis. Nihilominus breuiter re- spondeo, in eâ sententiâ dicendum contra non- nullos, Relationem similis terminari vt ad termi- num, & ad ipsam Relationem, & ad ipsius fun- damentum. Moueor, quia illa Relatio, quæ est in hoc pariete v. g. non solum refert vt similem hunc parietem alteri parieti, sed etiam seipsam & parietem refert vt similem alteri parieti, & rela- tioni in illo existenti: quia (vt ostendi suprâ Sec- tione 2.) illæ Relationes distinctæ sunt etiam si-

miles inter se, & referuntur seipsis; ergo quali- betillarum Relationum non solum refertur ad fundamentum oppositæ, sed etiam ad ipsam op- positam Relationem. Neque hinc sequitur mu- tua prioritas (vt obiiciunt oppositum sentientes) non, inquam, sequitur, quia non est necesse termi- num esse priorem naturâ ipsâ Relatione, vt patet in Relatione actionis ad effectum vt ad termi- num, qui tamen non est prior actione. Idem est inter Relationes diuinas, in quibus non est prior Filius Relatione Patris, cuius est terminus. Ergo non est necesse, si Relatio opposita sit terminus huius, esse priorem hac, & consequenter hanc rursus tamquam terminum esse priorem illâ; sed poterunt esse omnimodè simul etiam naturâ: quapropter communiter dicitur, relatiua esse si- mul naturâ & cognitione.

Aduerte tamen Primò, Conclusionem intelli- gendam in Relationibus mutuis: nam si possunt esse Relationes prædicamentales, non mutuas, quales in creaturâ respectu Dei admittunt non- nulli, tunc Relatio prædicamentalis solum ter- minabitur ad absolutum; quia in termino, quem respicit, nullam reperit Relationem ad quam re- feratur, vt in simili de Relatione transcendenta- li dixi num. 56.

Aduerte Secundò, & in Relationibus mutuis me locutum solum de Relatione similitudinis: nam de Relatione patris & filij in creatis aliter vi- detur dicendum: scilicet, Relationem patris for- maliter vt talem solum terminari ad filium pro- ductum, non verò ad filiationem. ratio est, quia illa Relatio solum respicit id quod formaliter pa- ter generauit: hoc autem non est ipsa filiatio, sed filius; filiatio enim seu Relatio filiationis resul- tauit ex filio producto. Dixi, vt relationem patris formaliter, quia, vt illa Relatio est similis ipsi Re- lationi filiationis, terminabitur etiam ad illam, sicut proximè dixi de aliis Relationibus similitu- dinis. Et hæc pro consequentiâ in alienâ sen- tentiâ.

Secunda difficultas esse potest, vtrum ratio ad, quam dixi num. 2. includi in Relatione, sit pro- pria Relationis realis, an etiam conueniat Rela- tionibus rationis. Caietanus & Canariensis apud PP. Suarez Sect. 3. num. 2. & Vasquez Parte 1. Disput. 114. cap. 1. & 2. opinantur, conceptum Relationis secundum esse ad, esse abstractum à Relatione reali & rationis, quia etiam Relatio ra- tionis habet esse ad. Verum hi Doctores faciliè impugnantur proprio argumento, quia non magis repugnat abstrahi conceptum in communem Re- lationi rationis & reali, quàm conceptum ad. sed non potest esse conceptus in communis Relationi rationis & reali (vt & aduersarij fatentur) ergo nec poterit abstrahi conceptus ad. Consequen- tia est euidentis. Minor est aduersariorū doctrina. Maior probatur, quia ex vnâ parte Relatio ratio- nis eo modo quo est, tam habet esse in subiecto quàm esse ad terminum: vterque autem concep- tus in illâ est fictus, Relatio autem realis non minùs realiter est in subiecto quàm realiter sit ad terminum, & consequenter in illâ vterque conceptus est realis; ergo non minùs repugnabit à conceptu ad, qui in Relatione rationis est fi- ctus, & in reali realis, abstrahi conceptum com- munem, quàm abstrahi à conceptibus in vtrius- que Relationis. Secundò impugnantur ratione à priori,

priori, quia ab ente reali & rationis nulla potest abstrahi ratio vniuocè communis, ergo nec conceptus *ad* neque *in* erit communis Relationi reali & rationis.

61 Tertia difficultas est, vtrum terminus Relationis prædicamentalis possit esse ens rationis. Ratio dubitandi est, quia Relatio transcendentalis videtur esse ad ens rationis: cognitio enim de ente rationis dicit respectum transcendentalem, vt ad suum obiectum, ad ens rationis; ergo etiam Relatio prædicamentalis poterit respicere ens rationis. Hoc tamen argumentum non vrget: Primum enim nego consequentiam, quia Relatio prædicamentalis constituitur per ipsum terminum. vnde non potest esse realis Relatio prædicamentalis, si terminus sit ens rationis, quia nihil potest realiter componi per partem fictam. Relatio autem transcendentalis adæquatè est distincta ab ipso termino, & identitatur cum fundamento; vnde non videtur esse tanta repugnancia in eo quod ipsa sit realis, licet terminus non sit realis, dummodo fundamentum reale sit, quanta in Relatione prædicamentali. Secundo respondeo, negando Antecedens, scilicet, dari Relationem transcendentalem propriè ad ens rationis, quia Relatio transcendentalis propria debet esse ad aliud simpliciter; ens autem rationis, cum propriè nihil sit, non potest propriè esse aliud, ergo neque ad illud potest esse propria Relatio. Ad instantiam è cognitione respondeo, non habere propriè respectum ad ens rationis vt ad obiectum, quia ens rationis propriè non est obiectum, propriè enim & absolute nihil est, ergo illa cognitio non habet propriè terminum, licet nec obiectum proprium.

62 Vltima difficultas est, vtrum dari possit conceptus communis omnibus Relationibus. Ratio dubitandi est, quia si relatiuum in communi definitur, definiendū erit esse id quod respicit aliud. Hæc autem definitio videtur omnino pugnare his quæ hucusque diximus de mutuis relatiuis: relatiuum enim, quod definitur, comprehendit omnia relatiua, ergo *ad aliud*, quod ponitur tamquā terminus, debet esse distinctum ab omni relatiuo, alioquin non erit aliud à relatiuo. atqui sæpè terminus ipse est relatiuus, ergo non est aliud à relatiuo. Hæc ratio dubitandi magnum facessit negotium P. Suarez & Rubio apud Hurtadum Sectione vltimā, sed ego puto, non esse hîc specia- liorem difficultatem, quàm in definitione communi causæ, scilicet *causa est illud, quod influit esse in aliud*, ibi enim fit idem argumentum. Si enim causā cōprehendit omnes causas, ergo om-

nes debent esse distinctæ ab illo *alio* quod ponitur in definitione: at sæpè ipsum *aliud* est causa, quia effectus vnius causæ est causa alterius. Ecce præsens difficultas, quæ etiam est eadem in definitione formæ, *forma est, quæ per vnionem sui cum subiecto illud perficit*, & tamen sæpè contingit, vt ipsum subiectum sit simul forma: idem etiam in definitione subiecti, idem in definitione vnionis, cognitionis, &c. Cui facile, omnis aliis solutionibus, quæ magis obscurant difficultatem quàm explicant, respondeo: Etiam si terminus ipse sit relatiuus, semper tamen omne relatiuum respicere aliud à se, quia tunc terminus non est relatiuus respectu sui, sed respectu alius à se; non ergo ita debet definitio explicari, *relatiuum est quod respicit aliud non relatiuum*, quem sensum intendit obiectio, & in quo fateor definitionem esse malam: sed debet sic explicari, *relatiuum est quod respicit aliud distinctum à se*, siue illud, quod respicitur, simul sit relatiuum ad aliud, siue non. Pro quo aduerte, terminum, qui simul est relatiuus, poni in eâ definitione bis, semel quatenus definitur relatiuum, tunc autem ponitur in recto; secundo verò vt terminum & in obliquo per verbum illud *aliud*. Et idem contingit, quando definitur causa, vel forma, aut quæcumque alia res, quæ simul participat & rectum & obliquum definitionis.

Rogabis, quo sensu verum sit, quod in præfenti communiter docetur, scilicet ad relationem non dari per se motum, sed resultare ex positione termini & fundamenti. Respondeo, nihil aliud doceri eo axioma, nisi quod produciens v. g. albedinem per se non intendat eam constituere similem alteri albedini: est enim productio illius albedinis independens ab existentia alterius; eodem enim modo produceretur, ac si altera non esset producta; & in nostrâ sententiâ res est clarior, quia cum Relatio formaliter consistat in vtroque extremo, per quamlibet autem actionem non producatur vtrumque extremum, sed vnum tantum, inde est, vt per nullam actionem producatur formaliter Relatio. Dicitur autem resultare ex positione fundamenti & termini, non quia propriè & realiter resultet, cum non distinguitur realiter à fundamento & termino, sed quia ratione nostrâ videtur ex vtroque resultare. Ego melius dicerem, produci formaliter per productionem vtriusque sine vllâ resultantia, quia non distinguitur ab vtroque, sicut numerus binarius non resultat propriè ex positione duorum hominum, sed formaliter est ipsi duo homines. Et hæc de Relatione.

DE POSTPRÆDICAMENTIS ARISTOTELIS.

63 In libro de Postprædicamentis egit Aristoteles de Oppositionibus, de Prioritate, de Posterioritate, Simultaneitate, de Motu & modis Habendi aliquid, vt quæ de Prædicamentis dixerat, ex his clariore redderentur; sunt enim hæc omnibus Prædicamentis valde connexa. De propositionum Oppositionibus fusè satis actum est in Summulis: de repugnantiâ seu oppositione physica formarum inter se, suis locis agendum erit; non enim potest regula aliqua vniuersalis ad id dignoscendum tradi. Hoc solum in communi

dico, oppositionem hanc esse duplicem, aliam ex naturâ rei, v. g. inter calorem & frigus, non enim possunt viribus naturæ in eodem subiecto coherere in gradu intenso, possunt tamen per miraculum; vnde alia est maior oppositio in ordine scilicet ad potentiam absolutam, ita vt nec Deus illas duas formas coniungere possit. Ea est in omnium sententiâ inter formam & priuationem ipsius, item in communiori & veriori inter odium & amorem, assensum & dissensum de eodem obiecto.

De

De Prioritate & Posterioritate agemus lib. 2. Physicorum : nunc solum obserua, duas esse Prioritates (idem de Posterioritatibus) aliam *temporis*, vt quam habuit Adam respectu omnium hominum; aliam *nature*, quando res inter se simul tempore existentes vna est causa alterius, vel aliquid ad illam praequisitum, vt sol respectu lucis. Hæ duæ Prioritates & Posterioritates sunt reales, independentes ab intellectu. Alia potest esse Prioritas *rationis*, quando in eadem indiuisibili entitate intellectus concipit vnam formalitatem prius aliâ, quæ prioritas est imperfecta, & solum per extrinsecam denominationem ab intellectu, sicut diximus Disput. v. dum egimus de compositione ex genere & differentia. Quot sunt species Prioritatis vel Posterioritatis, tot possunt esse species Simultaneitatis, vel

temporis, vt inter duos homines simul existentes; vel *nature*, vt inter concaulas; vel *ratione*, vt inter definitionem & definitum.

De Motu agemus libro 3. Physicorum. De modis Habendi aliquid, si sit respectu actuum intellectus & voluntatis, agemus in libris de Anima; si de modis habendi vestes & arma, agemus in Prædicamento Habitus. De modis habendi magnitudinem non pertinet ad Philosophum, sicut nec de modis habendi vxorem, bona temporalia, & similia, quæ omnia & sunt extra nostrum institutum, & ita facilia, vt Disputatione obfcureretur potius, quàm nouam lucem accipiant. Hæc breuiter attigisse sufficiat pro notitiâ huius libri de Postprædicamentis.

LIBER SEXTVS.

DE DOCTRINA ARISTOTELIS ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ SEV DE INTERPRETATIONE.

DVOBVS libris egit Aristoteles de propositione & eius partibus, item de proprietatibus, de veritate scilicet & falsitate: de hac re partim egimus in Summulis, partim agemus in libris de Anima, & etiam breuiter in presenti nonnulla perstringemus.

DISPUTATIO DECIMATERTIA.

De Signo, Nomine, Verbo, & Propositione.

SIGNVM est ratio generica ad Nomen, Verbum, & Propositionem, idè ante hæc nonnulla de Signo in communi trademus.

SECTIO I.

De Signo.

SUBSECTIO PRIMA.

Definitio Signi.

DIVVS Augustinus lib. 2. de Doctrina Christianâ c. 1. & lib. de Principiis Dialecticæ cap. 5. definiuit Signum esse id, quod præter speciem sui, quam ingerit sensibus, aliquid aliud facit: in cognitionem venire. Hæc definitio nõ conuenit omnibus signis; quia signum formale, v. g. cognitio, dum manifestat aliud à se, non facit nos in sui venire notitiam. tantum ergo conuenit signis instrumentalibus: sed neque omnibus, quia species impressa est signum instrumentale, & tamen non est necessum vt ipsa cognoscatur. Signum autem in communi, prout abstrahit ab vtroque, definiri potest, est id quod facit nos in alicuius rei cognitionem venire.

Nonnullus cum obieisset sibi, hanc definitionem conuenire etiam aliis à definito, causa scilicet, quæ tamen non est signum; respondet, definitionem Signi tradi debere, vt sit illud quod ducit

in cognitionem rei significata per illud. Licet autem causa ducat in cognitionem effectus, hunc tamen non esse significatum per illam. Hæc responsio Primò displicet, quia nec in definitione signi in communi, quæ hæc est, id quod aliquid representat potentia cognoscitur; neque in eâ quam D. Augustinus tradit (vtraque autem probatur ab istis contra quos ago) ponitur ea particula significata per ipsum; iam ergo illæ definitiones erunt manca. Secundò, quia meritò in eis definitionibus ea particula omittitur: si enim ponatur, sunt vitiosæ definitiones, quia rem non declarant, sed tam obscuram relinquunt, quàm fuerat antea. Dixi enim sapè, non esse bonam definitionem eam, in quâ repetitur verbum ipsum quod definitur; nam tunc ratione illius verbi definitio erit tam obscura, quàm definitam; vnde non potest benè dici, *filius est qui oritur à patre vt filius*, ergo similiter non poterit dici, *signum est illud per quod res significatur*, quia idem est ac dicere, *signum est illud per quod res denotatur tamquam per signum*, quâ in definitione nihil declaratur. Tertio tandem (quodd fere in præcedentem obiectionem recidet) quia significari vnum per aliud, nihil est aliud, quàm vnum esse signum alterius. Esse autem signum, est ex eo deueniri in cognitionem alterius; ergo sicut per eam vocem *signum*, vel per alteram particulam deuenire in cognitionem alterius, non excluditur causa à ratione signi, ita nec excludetur per illam vocem